

ਮਿੱਖਿਆ ਇਕਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ
ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨਵੇਂ ਚਠਕਮ ਮਨੁਸਾਰ

ਇਸ਼ਾ ~ ਸਮਾਜਿਕ ਮਿੱਖਿਆ

ਜਮਾਤ ~ ਦਸਤੀ

ਮਿਲੇਬਮ ~ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ

ਤੱਕ ਨਵਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੇਤ

ਤਿਆਰ ਕਰਤਾ ~ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ

ਸ. ਸ. ਮਿਸਟ੍ਰੈਂਸ

ਸ. ਹ. ਸ. ਗੁੜ੍ਹਦੀ(ਮਾਨਸ)

ਮਿਲੇਬਸ

ਤੁਹੋਲ ~ ਧਾਰ-6 - ਭੂਮੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਚੇਤੀਬਾੜੀ

ਧਾਰ-7 - ਖੈਡਜ ਧਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਧਨ

ਅਰਥ-ਸਾਸਤਰ ਧਾਰ-3 - ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

ਇਤਿਹਾਸ

ਇਤਿਹਾਸ - ਧਾਰ-6 ~ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਮਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ

ਧਾਰ-7 ~ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ: ਸੁੱਚਲਾ ਜੀਵਨ,

ਧੂਖਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ

ਸ਼ਬਦਾ

ਨਾਗਰਿਕ ~ ਧਾਰ-12 ~ ਰਾਜ-ਸਰਕਾਰ

ਸ਼ਾਸਤਰ ਧਾਰ-13 ~ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸਰੂਪ

ਪਾਠ-6 ਕੁਝ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਥਾਂਗਲੀ

10

ਛੇਡ ਉਤੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਨ।

- 1) ਗੁਰਤ ਚੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਬੇਤੀ ਹੁੱਕੁੰ ਰੀਵਾਈਆਂ ਹਨ। = ਸਭਿਆਚਾਰੀਕ ਹਜੀ (ਵਰਗ)
- 2) ਸਭਿਆਚਾਰੀਕ ਦੇ ਮੌਜਮ ਵਿੱਚ ਬੀਜ਼ਹ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ? - ਛੋਲ, ਜਾਵ, ਬਾਜ਼ਾ, ਮੌਜੀ, ਮੱਖਿਟਲੀ, ਕਾਗਦਾ।
- 3) ਹਜੀ ਦੇ ਮੌਜਮ ਵਿੱਚ ਰੀਵਾਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜ਼ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। = ਕਾਹੂ, ਚੇਲੇ, ਸਰੋਂ, ਤੁਰੀਆ।
- 4) ਦੁਆਰੂ ਧਾਰੂ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? = ਉਹ ਧਾਰੂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਾਂ, ਮੱਛ ਆਦਿ।
- 5) ਮੰਦੁਆਂ ਜਾਗੀਨ, ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
- ਜੇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਐਂਵ ਹੀ ਫਸਲ ਉਹਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਸਲ ਲੋਈ ਤੇ ਸਾਮਦ ਇਸਦੀ ਐਂਵ ਜਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਾਲੀ ਛੁੱਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦੀ ਉਚਾਜਾਉ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਧ ਜਾਂਦੇ।
- 6) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਕੇ ਚੂਡੀਸ਼ਤ ਵਿੱਸੇ ਤੇ ਵਹ ਮਿਲਦੇ ਹਨ? = 22.3 ਤਾਂ 24.3%.
- 7) ਹੀਂਗਾਅੰਨਿਕ ਰੱਖ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਕੇ ਵਿੱਸੇ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? = 33%.
- 8) ਰੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਹੇਠ ਵਿੱਕੇ ਚੂਡੀਸ਼ਤ ਰਕਵਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? = 6.12%. (ਗੁਗਲ)
- 9) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿੱਕੇ ਚੂਡੀਸ਼ਤ ਜ਼ਮੀਨ ਬੇਤੀ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ? = 51%.
- 10) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੁ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਣਕ ਪੰਨੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚੌਦਾ ਕੀਤੀ ਆਂਦੀ ਹੈ? = ਉਤੇ ਚੁਕੇ ਵਿੱਚ।
- 11) ਸਰਵਜਨਕ ਵੰਡ ਚੂਛਲੀ ਦੇ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਣਕ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਹੈਂ? = ਰਾਜ਼
- 12) ਚਹੌਂ ਹੇਠ ਜ਼ਮੀਨ ਆਟ ਜਾਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਰਨ ਕੀ ਹੈ? = ਵੱਧਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਰੰਜਾਬ)
- 13) ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਉਤ੍ਯਾਰਨ ਵਿੱਸ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕੀ ਨਮ ਹੈ? = ਚੱਲਾ ਬੰਗਾਲ
- 14) ਰੰਜਾਬ ਚੂਡੀ ਹੈਰੇਟੇਅਰ ਰਣਕ ਦੀ ਚੌਦਾਵਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਮਾਨ ਤੋਂ ਹੈ? = ਚੌਹਲ
- 15) ਦਾਲਾਂ ਦੇ ਉਤ੍ਯਾਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਵੁਕ ਮਿਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਾਨ ਹੈਂ? = ਚੌਹਲ
- 16) 21 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਦੀ ਜਨਸੀਵਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿੱਕੇ ਆਦ ਅਤੇ ਯਤਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਚੜੇਗੀ?

40 ਰਹੇਗ ਰਨ।

- 17) ਭਾਹਤੀ ਬੇਤੀ ਦੀਆਂ ਅਜੈਕੇ ਆਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਜ਼ੀਸ਼ਾਂ ਦੱਸੇ?
- 18) ਵੱਧਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ "ਤੁਮੀ ਦੀ ਗਾਸਮਾਨ ਵੰਡ" "ਅਤਿਆਕਸ਼ ਕਿਸਾਨ।
- 19) ਮਿਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰੰਨੇ ਦੇ ਉਤ੍ਯਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੈ? = ਚੂਢੁੱਚ ਰੰਜਵਾਂ
- 20) ਤੇਲ ਬੀਜ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ = ਮੁੰਗਫਲੀ, ਸਰੋਂ, ਤੁਰੀਆ, ਸੁਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਬੀਜ, ਵੰਦੇਵੀ, ਲਾਗੀਗਲ ਆਦਿ।
- 21) ਮੂੰਗਫਲੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤ੍ਯਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਮੇ?
- 22) ਰਾਜਗਾਉ ਅਤੇ ਗਾਹੁਗਾਉ
- 23) ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਤ੍ਯਾਰਨ ਦੇ ਸੇਤਰਫਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਦਾ ਹੈ? = 1980 ਤੋਂ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ।
- 24) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਥਾਹ ਉਤ੍ਯਾਰਕ ਰਾਜ ਕਿਹੜੇ? ਹਨ? = ਗਾਹੁਗਾਉ, ਹਜ਼ਾਰੂ, ਮੰਗਚੁਲੀ
- 25) ਰਥਾਹ ਦੀ ਚੂਡੀ ਹੈਰੇਟੇਅਰ ਚੌਦਾਵਾਰ ਵਿੱਕੇ ਹੈ?
- 26) ਮਾਲ੍ਹ ਦੇ ਗੁਣ ਉਤ੍ਯਾਰਕ ਰਾਜ ਕਿਹੜੇ? ਹਨ? = ਉਤੇ ਚੁਕੇ, ਲੱਡੀ ਬੰਗਾਲ, ਪਿਆਰ, ਰੰਜਾਬ
- 27) ਰੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਾਲ੍ਹ ਦੋਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਜੀਵਿਆਂ ਦੇ ਤੁੰਨੇ ਦੋਵਾਂ = ਮੱਲਾ, ਹੋਸ਼ਿਆਰਾਹ, ਚੰਗਾਲ,
- 28) ਧਸ਼ਾ ਰਾਹ, ਵਿੱਚ ਰੰਜਾਬ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਾਥਾਂ ਹੈ? = ਤੇਵਾਂ
- 29) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਸ਼ਾ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? = ਉਤੇ ਚੁਕੇ ਵਿੱਚ।
- 30) ਫਲਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤ੍ਯਾਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਿਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਮਾਪਾਨ ਹੈ? = ਸੁਰਜ

29) ਮੈਥ ਉਤਪਾਦਨ ਵੱਡ ਸੁਖ ਕਿਸਾਂ ਦੇ ਲਾਗ ਚੱਲੇ? = ਜੰਮ੍ਹ ਰਸਮੀਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਚਲ ਦੁਰੇਸ਼।

* 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਉਤੇ।

1) ਥੋੜੀ ਫੁੱਟ ਭਾਰੀ ਆਹੰਖਾਕ ਚੁਣੌਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਾਧਾਰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਤੇ→ ਥੋੜੀ ਸਾਡੀ ॥/੩ ਜਨਸੀਖਾਂ ਦਾ ਧਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਦੀ ਹੈ॥ ਥੋੜੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਗਤੇਗ।

੨) ਜੁਤਾਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਵੁਜਗਾਰ ਮੈਲਦਾ ਹੈ॥ ॥ ਉਦਾਹਰਾਂ ਫੁੱਕ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਥੋੜੀ ਤੇ ਚੁਧਾਤ ਹੁੰਦੇ।

੩) ਵਿਦੇਸੀ ਨਿਰਾਓਤ ਵੱਡ ਥੋੜੀ ਉਚੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ।

4) ਹੋਰੀ ਵੀਂਤੀ-ਨੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ?

ਉਤੇ, ਪਿਛਾਂ ਥੋੜੀ ਦਾ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਉਤਪਾਦਨ ਵੱਡ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੫) ਜੁਤਾਈ, ਪੰਜਾਈ ਤੇ ਰਾਹਾਈ ਦੇ ਲਈ ਮਸੀਨਾਂ ਦਾ ਚੁਝੇਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ॥ ਰਸਾਈਵਰ ਬਦ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਚੁਝੇਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੬) ਥੋੜੀ ਥੇਤੇਰ ਵੱਡ ਕੋਹੜੀਆਂ-2 ਚੀਜਾਂ ਸਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉਤੇ, ਧਸੂ, ਧਾਲਣ, ਮਰਗੀ, ਧਾਲਣ, ਮੱਛੀ ਉਦਯੋਗ, ਜੰਗਲੀਕਰਨ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਧਾਲਣਾਤੇ ਚੰਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀਤੇ ਧਾਲਣਾ।

੭) ਦੁਧਾਰੂ ਧਸੂ ਤੇ ਭਾਰਦਾਹਕ ਧਸ਼ਾਂ ਵੱਡ ਕੀ ਅੰਤਹ ਹੈ?

ਉਤੇ, ਦੁਧਾਰੂ→ ਇਹ ਉਹ ਧਸੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ੀ ਚੁੱਚ ਮੈਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਂ, ਮੱਛ, ਬੋਕਰੀ ਆਈ।

ਭਾਰਦਾਹਕ ਧਸੂ→ ਇਹ ਧਸੂ ਜੁਤਾਈ, ਪੰਜਾਈ, ਗਹਾਈ ਅਤੇ ਥੋੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵੱਡ ਕਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਬਲਦ, ਝੋਟਾ, ਉਠ ਆਂਦਾ।

੮) ਚਾਲੂ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਤੇ ਪੁਰਾਈ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਡ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ?

ਉਤੇ, ਚਾਲੂ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ→ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਡੀ ਹਰ ਸਾਲ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਝ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਡੀ ਹੋਣੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਡੀ ਕੁਝ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਡੀ ਹੈ।

੯) ਪੁਰਾਈ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ→ ਇੱਕ ਤੱਵੇਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਲੀ ਧਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੁਰਾਈ ਮੰਨ੍ਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਕਾਰ ਲਗਭਗ ੧।।। ਭਾਰਤ ਦੀ ਥੋੜੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੧੦) ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕੀਆਂ ਬਲਦਾਖੂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਾ ਕਰੋ।

ਉਤੇ, ਕਣਕ ਬੀਜਾਂ ਸਮੇਂ ਠੰਡੀ ਅਤੇ ਸਿੱਲੀ ਜਲਦਾਖੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥ ॥ ਕਣਕ ਚੱਗਣ ਸਮੇਂ ਜਲਦਾਖੂ ਹਾਰਮ ਤੇ ਸੁਸ਼ਰਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥ ॥ ਕਣਕ ਦੀ ਥੋੜੀ ਲਈ ਵਰਖ ੫੦ ਤੋਂ ੮੦ ਸਮ ਤੋਂ ਕਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥ ॥ ਕਣਕ ਲਈ ਤੁਮੀ ਸਮਤਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥

੧੧) ਚਾਵਲ, ਦੈਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਦੇਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਉਤੇ, ਚੂਰਘੀ ਤੇ ਧੋਫੀ ਤੁਟੀ ਮੈਦਾਨ, ਫੈਲਟਾਈ ਸੂਏਸ਼, ਉਤੇ-ਚੂਰਘੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅਤੇ ਹੋਠਲੀਆਂ ਚਾਵਲ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੋਫੀ ਉਤੇ ਚੂਏਸ਼ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਹੋਰਾਈ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਠਲੀਆਂ- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਠਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੋਫੀ ਉਤੇ ਚੂਏਸ਼ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਹੋਠਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ।

੧੨) ਰੰਗ ਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਾ ਕਰੋ।

ਉਤੇ, ॥ ਰੰਗ ਦੀ ਲਈ ਅੰਸਤ ਸਲਾਨ ਤਥਮਾਨ ॥ ਸੈਟੀਗ੍ਰੇਡ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥ ॥ ਵਰਸਾ ੮੫ ਸਮ ਤੋਂ ੧੦੦ ਸਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥ ॥ ਕੁਮੀ ਸਮਤਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥ ॥ ਪਾਲ (ਠੰਡਾ) ਰੰਗ ਦੇ ਯੋਦੇ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ॥ ॥ ਕੈਮਟ ਮੈਂਕੀ ਰੰਗ ਦੇ ਲਈ ਲਾਗੁਦਾਇਕ ਹੈ॥

(4) ਜੀਵਾਲਾ ਦੇ ਹੋਰ ਲਾਈ ਕੀ ਹਨ?

ਉਤ੍ਰ. ਕੰਗਲ, ਤਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਲਿਪੀ ਬਾਹਾਲੀ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰੀਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ। ੧੦

੧) ਐਨ੍ਹਾ ਤੁ ਸਾਡੀ ਇਗਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਲਦ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਮਾਲਕੀ ਹੈ।

੩) ਕੰਗਲ ਤੁ ਸਾਨੂੰ ਲਾਗ, ਸੈਤੁ, ਹਾਲ, ਜੜੀ, ਬਣੀਆਂ ਤੇ ਹੀਦ ਆਏ ਉਚਾਂਹੀਂ ਚਾਰਬੇ ਮਿਲਨੇ ਹਨ।

੫) ਐਹਾਂ ਤੋਂ ਚਮਾਗਾ ਲਈ ਚਾਗ ਮਾਲਦਾ ਹੈ। ਮੰਗਲ ਹਜ਼ਾਂ ਫੁੰ ਰੋਕਰੇ ਹਨ।

੭) ਐਹ ਵਰਚਾ ਲੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

੧੦) ਭਾਰੀ ਥੋੜੀ ਫੁੰ ਰੋਕਰਾਹ ਥੋੜੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਹਨ?

ਉਤ੍ਰ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਦਾਤਰ ਥੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਨਤ ਅਤੇ ਚੂਜੀ ਤੁ ਵੱਦ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਚਾਰ ਗਹੀਂਧਾਰ ਲਾਡ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਛੁਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੂੰ ਮੰਜਾਈ ਤੇ ਥੋੜੀ ਲਈ ਮੰਦ ਵੱਡੇ ਬਿਸਾਂ ਤੁ ਲੈਂਦੇ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੀਹੀਆਂ ਸਾਂਝੀ ਬਜ਼ਾਰ ਕੋ ਖੋਦਵੀਆਂ ਚੈਂਡੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਆਦ ਲਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਾਮਲ, ਬੱਚਤ ਬਹੁਤ ਹੋਰਾਂ ਹੈ ਚੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭਾਰੀ ਥੋੜੀ ਕੂੰ ਰੋਕਰਾਹ ਥੋੜੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੧੧) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਮਾਗਾਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਹਈਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਉਤ੍ਰ. ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਮਾਗਾਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਵਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਮਾਲ ਸੁਧਾਰਨ, ਮੰਜਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ, ਤੇ ਚਮਾਗਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਅਤੇ ਨੀਵੀਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਯਤਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਥੋੜੀ ਵੱਡੀ ਚਮਾਗਾਨ ਮੰਹਤ ਕੇਂਦਰ ਥੋੜੀ ਵੱਡੀ ਰੋਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੱਡੇ ਚੱਗਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਚਮਾਗਾਨ ਮੰਹਤ ਕੇਂਦਰ ਥੋੜੀ ਰੋਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

੧੨) 'ਹਰੀ ਕੁੰਝੀ' ਦੀ ਸੁਭਲੋਕ 'ਕਛਕ ਕੁੰਝੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਹੋਣੇ ਹਨ?

ਉਤ੍ਰ. 'ਹਰੀ ਕੁੰਝੀ' ਤੋਂ ਚਮਾਗਾਨ ਰਹਕ ਦੇ ਕਿਤਾਬਾਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤਬਚੀਲੀ ਆਈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕੁੰਝੀ ਜੀ ਸੁਰਾਗਾਤ ੧੯੬੬੬੬ ਦੇ ਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਛਕ ਦੀ ਚੈਨਾਵਾਰ ਜੋ ੧੯੬੦-੬੧ ਵਿੱਚ ੧ ਕਰੋੜ ੧੦ ਲੱਖ ਟਕਾ ਸੀ, ਸਾਲ ੧੯੭੦-੭੧ ਵਿੱਚ ਵਦ ਕੇ ੨ ਕਰੋੜ ੩੪ ਲੱਖ ਟਕਾ ਹੈ ਗਈ। ੨੦੦੫-੦੬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੈਨਾਵਾਰ ੨੦ ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਚਲ੍ਹੁਚ ਰਾਈ ਕਛਕ ਤੋਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਕੁੰਝੀ ਲੋਕ 'ਹਰੀ ਕੁੰਝੀ' ਦੀ ਰੋਕ ਕੁੰਝੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਣੇ ਹਨ।

੧੩) ਹੈਰ-ਥੋੜੀ ਵੰਮਾਂ ਲਈ ਵਦਾਚੀ ਹੋਈ ਜਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ?

ਉਤ੍ਰ. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਾਰਨ ਜਰਮਸਿਆਮਾ ਵਿੱਚ ਵਦਾਚ ਆਏ ਆਗੇਖਿਰ ਵਿਕਾਸ ਹੈ। ਆਬਾਚੀ ਵਦਾਚ ਦਾ ਸੀਵੀਂ ਹੈ ਤੇ ਚੱਡੇ ਚਮਾਗਾਨ ਵਦਾਚ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਵੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆਉਣ ਵਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੇਤਰਫਲ ਸੜਕਾਂ, ਲੰਹਿਗਾਂ, ਮੰਜਾਈ ਹੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਕਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੧੪) ਵਹਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

ਉਤ੍ਰ. ਵਹਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਮੰਜਾਈ ਬਾਹਾਲੀ ਹੈ। ਕਰੱਖਤ ਕਾਰਬਨਲਾਈਆਵਸਾਈਨ ਦਾ ਮੌਖਿਕ ਕਰਕੇ ਤਾਤਕਾਲ ਵਦਾਚ ਤੋਂ ਰੋਕਰੇ ਹਨ।

੧੫) ਵਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪਾਰਹ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਹੋਰ ਹੈ।

੧੬) ਵਹਾਂ ਕਾਰਨ ਵਦਾਚ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੋਕਾ ਨਹੀਂ ਰੋਦਾ।

੧੭) ਵਹਾਂ ਹਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਕ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

੧੫) ਆਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਧ-ਅੰਨ ਚਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁਣਾਂਤੀ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰੀਧਾ ਉਤੁੰਹਾਂ ਆਜਾਈ ਤੋਂ ਹੋਏ ਸਾਧ(ਖਾਈ) ਅੰਨ ਚਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਕਈ ਉਤਾਰਨ ਹੋਇਆ। 1950-51 ਅਤੇ 1995-96 ਵਿੱਚ ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹੁਣ ਤੇ ਕਈ ਉਤਾਰਨ ਹੋਇਆ। 1950 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁਣਾਂਤੀ ਅੰਨ ਚਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਚੁਣਾਂਤੀ 79 ਗ੍ਰਾਮ ਥੀ ਚੁਣਾਂਤੀ ਸੀ। 2005 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਧ ਦੇ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁਣਾਂਤੀ ਹੋ ਗਿਆ।

੧੬) ਛੋਟੇ ਚੈਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
ਉਤੁੰਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੋਨੇ ਦਾ ਸਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤਾਰਨ ਚੱਡੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਤੁੰਹਾਂ ਚੁਦੇਸ਼, ਅੰਧਰਾ ਚੁਦੇਸ਼, ਤ੍ਰਿਪੁਲਨਾਡੂ, ਪਿਹਾਰ, ਚੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉੜੀਸ਼ਾ ਦਾ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 60 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੋਨ ਚੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੌਤੰਬੰਦ, ਅਸਾਮ, ਕਰਨਾਟਕ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਹੈਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਛੋਨੇ ਦਾ ਉਤਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੧੭) ਚੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਈ ਚੁਡੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਚੈਂਦਾਵਾਰ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ?
ਉਤੁੰਹਾਂ ਚੰਜਾਬ ਕਈ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਚੱਖ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੂਨ
ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਕਈ ਉਤਾਰਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕੁਡਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਚੰਜਾਬ ਦਾ
ਸਤ ਤੋਂ ਚੀਹੇਲਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਚੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਈ ਚੁਡੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਚੈਂਦਾਵਾਰ ਵੱਧ
ਹੋਣ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨ ਹਨ।
੧੮) ਚੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਈ ਚੁਡੀ ਵਧਾਰਕ ਫਸਲ ਦੇ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਚੱਧਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
੧੯) ਚੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਵਾਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਸੰਭਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਚੁਣਾਂਤੀ ਹਨ।
੨੦) ਇੱਥੇ ਉਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਈ ਦੂਜੀ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੨੧) ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਕਾਰਨ ਵੀ ਚੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਚੈਂਦਾਵਾਰ
ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

੨੨) ਦਾਲਾਂ ਦੇ ਚੈਂਦਾਵਾਰ ਕੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ?
ਉਤੁੰਹਾਂ ੧) ਹਰੀ ਕੂੰਡੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਤੇ ਛੋਨੇ ਵਰਗੀਆਂ ਫਸਲਾਂ
ਬੀਜੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ।
੨) ਕੁੱਝ ਕੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਫੌਗਰਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ
ਕਰ ਕੇਂਤਾ ਹੋਇਆ।
੩) ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਰੋਹਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਰੁਕਣ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦਾਲਾਂ ਦੀ ਚੈਂਦਾਵਾਰ
ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ।

੨੩) ਤੇਜ਼ੀ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਲਾਤ ਲਿਖੋ।
ਉਤੁੰਹਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦੋਧ ਚੁਣਾਂਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹ ਯਾਲਈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ
ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂਗ ਹੈ। ਇਸ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਾਤ ਹਨ।
੧) ਤੇਜ਼ੀ ਉਦਯੋਗ ਨਾਲ ਜੋਕੇ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੀ
ਦੀ ਫਸਲ ਨਮਟ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਕੇਵਾਲ ਰਾਜਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
੨) ਤੇਜ਼ੀ ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਕੇਵਾਲ ਨੂੰ ਅਮਰਨ ਚੁਣਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
੩) ਤੇਜ਼ੀ ਉਦਯੋਗ ਨਾਲ ਕੇਵਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
੪) ਕੇਵਾਲ ਨੂੰ ਦੋਧ ਅਤੇ ਸਾਧ ਚੁਣਾਂਤੀ ਚੁਣਾਂਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

੨੪) ਚੰਜਾਬ ਦੀ ਦੇਖੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ?
ਉਤੁੰਹਾਂ ੧) ਕੇਵਾਲ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਤੇ ਬੀਜ, ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਗੀਟਨਸ਼ਕ ਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਥਾਨ
੨) ਵਾਡ ਅਤੇ ਚਰਗਾਂ ਅੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀ ਦਾ ਕਟਾਅ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੩) ਚੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਵਿੱਚ ਰੋਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂਮ੍ਹੀ ਇਮਤੇ ਚੁਡੀਓ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

੫) ਵਿਸਾਨ ਅਨੁਚੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿੰਗਾਅਨਕ ਨੰਗਾ ਨਾਲ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਲਗੀ ਅਧਿਕ ਮਕਬੇ
੬) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਤਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪੇਡੀ ਹੋਣ ਹਥਾ ਪਾਟਦਾ ਹੈ ਹਿੱਗੇ ਹੈ।

੭) ਜ਼ਿਆਦਾਤ ਦੇ ਆਕਾਰ ਛੋਟਾ, ਭੂਮੀਗੁਤ ਜਲ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਅਤੇ ਮੌਤੀਆਂ ਦੇ
ਉਚਾਤ੍ਰਿਕ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਹੈ।

੮) ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮਾਲੇ ਚੰਗਵਰਤਨ
ਦਾ ਵਹਨਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸਾਨ ਦੇ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਹੋਰਾਏ ਦੇ ਵਿਸਾਨ ਦੇ ਕਣਕ ਜਾਵਲ ਦਾ ਚੱਕਰ ਅਧਿਕ ਲਿਆ। ਉੱਤਰ ਚੂਨੀਸ ਦੇ ਵਿਸਾਨ
ਦੇ ਕਣਕ ਰੱਖਿਆਂ ਦਾ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਅਧਿਕ ਲਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਬੀਜ਼ ਦੀਆਂ
ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਦਾਲਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

੯) ਕੇਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ?

ਉੱਤਰ ੧) ਚੱਕਰਬੰਸਾਂ → ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੰਜ ਸਾਲ ਘੋਜਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੇਤੇ ਮੁਲਾਕਾਵਾਂ
ਵੱਡੇ ਚੱਕਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿੱਤੇ ਕੇਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਹੈ।

੨) ਕਰਜੇ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ → ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਚੈਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਚਾਊਂਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ
ਨੂੰ ਕਰਜੇ ਦੀਆਂ ਕਾਨੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ।

੩) ਉੱਤੇ ਬੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ → ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੇਤੀ ਦੀ ਚੈਲਾਵਾਂ ਵਚਾਊਂਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ
ਬੀਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

੪) ਉੱਤੇ ਸਾਦ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ → ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਧੜਾਉਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੇਤੀ ਦੀ ਚੈਲਾਵਾਂ ਵਚਾਊਂਦੀਆਂ
ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਾਈਕ ਸਾਦ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਵਾਈ ਹੈ।

੫) ਸੰਜਾਈ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ → ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸੰਜਾਈ ਘੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ
ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਘੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਯਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਸੰਜਾਈ ਲਈ ਵਰ੍ਗੀਤਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

→ 125-130 ਸਥਦਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ।

੧) ਭਾਰਤੀ ਕੇਤੀਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਮੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ ੧) ਭਾਰਤੀ ਕੇਤੀ ਦੀ ਸਕੂਤੇ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਰਜੀਖਾ ਦਾ ਭਰੀ ਬਣਾ ਰੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੁਲਕੀਮਾਂ
ਦਾ 65% ਭਾਗ ਕੇਤੀਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

੨) ਕੇਤੀ ਦਾ ਅਕਾਰ ਛੋਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਰੰਖਕ ਚੱਖੋਂ ਅੱਟ ਲਾਭ ਹੋਵੇ।

੩) ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਚੁਰਾਗਾਂ ਅੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੂੰ ਮੰਤੀ ਦੇ ਕਣਕ ਕਰਕੇ ਧਰੀ ਦੀ ਉਧੜਾਉਂ ਸ਼ਕਤੀ ਅਟ ਰੱਗੇ।

੪) ਵਿਸਾਨ ਅਨੁਚੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿੰਗਾਅਨਕ ਤੁਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਤਿਆਰ ਰੱਗੇ ਕਰ ਯਾਉਣੇ।

੫) ਚੰਗਾ ਵਿੱਚ ਚਾਈ ਦੇ ਗੁਣ ਗੁਣ ਕਾਰਨ ਰੇਗੀ ਕੇਤੁ ਬਣਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰੱਗੇ।

੬) ਉੱਤੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੀਜ਼ ਵੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣੇ ਲਈ ਸੰਭਾਵ ਕਰੋ।

੭) ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਹੱਲੀ ਵਾਧਾ ਦਰ ਵੀਂ ਤਾਰੀਕੀ ਕੇਤੀ ਦੀ ਰੱਤੀਬ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ।

੮) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਚੁਗਵ ਨੋਟ ਲਿਓ।

ਉੱਤਰ ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੀ ਕੇਤੀ ਅਤੇ ਕੂੰਜੀ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਹੰਕ ਕੇਤੀ ਉਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ
ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਨਾਲ ਕੇਤੀ ਲਈ ਮਸੀਲਾਂ ਦਾ ਚੁਗੋਗ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਰਸਾਈਕ
ਸਾਦਾਂ ਤੇ ਬੀਜ਼ ਦਾ ਚੁਗੋਗ ਵੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਲੰਘਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਚੰਗਾਂ ਤੇ ਹਰੀ
ਕੂੰਜੀ ਦਾ ਚੁਗੁਣ ਪ੍ਰਿਯਾ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੁਜ ਦੀ ਟੋਕੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ
ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੱਟ ਭੂਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀਂ ਉਤਪਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਤੀ ਜਨਕ ਵਾਧਾ ਹੋਏ।
ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਦੇ ਅਗੋਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਚੁਗਵੁੰਦੇ ਹਨ।

੯) ਆਰੰਖਕ ਚੁਤਾਵਾਂ ਹਰੀ ਕੂੰਜੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਚੂਝੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

੧) ਚੇਤੀ ਨਿਰਵਾਹ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਨਿਗਰਲ ਵੰਡ ਵੱਖਰਕ ਅਵਸਥਾ ਵੰਡ ਵੱਡ ਰਾਂਗੇ।

੨) ਚੇਤੀ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ।

੩) ਮੰਜ਼ਾਈ ਦਾ ਚੇਤਰ ਚਾਈ ਵਾਧ ਗਿਆ। ੪) ਰਸਾਈਨ ਖਾਣਾ ਦਾ ਚੁਕੋਗ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

੫) ਮਾਂਜਰਵ ਚੁਗਾਵ → ੧) ਆਮਰਨ ਵਾਧ ਨਾਲ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਧਰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਈ।

੬) ਵਰਸਾਨੂੰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਸਾਚਰਤ ਦਰ ਵਾਡੀ ਹੋਏ ਰੰਭੇ। ੭) ਸਰ੍ਵਲ ਸੋਲ ਠੋਹ੍ਰੇ ਹਨ।

੮) ਮਹਿਤ ਸਾਰੀ ਨਿਅਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਗੀ ਵਾਧ ਰਹੀ ਹੋਣੇ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਕੌਝੀਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

੯) ਰੰਭੀਜਾ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਚੁੱਲ੍ਹੇ, ਹਵਾਦਾਰ ਅਤੇ ਚੱਗੇ ਮਗਾਨੂੰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਠੀਹ੍ਰੇ ਲੱਗੇ ਹਨ।

(੩) ਦਿੱਤੁਕ → ਦੇਸ਼ ਵੰਡ੍ਹੁ ਚੋਲੇ (ਚਾਵਲ) ਦੀ ਚੇਤੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਦਰਵ ਵਰਲ੍ਹ ਕਰੋ।
ਚਾਵਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਵ ਖਾਧ ਚਾਰਥ ਹੋਣੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੇ. ਤਿਹਾਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
ਚੁਗੀਲਕ ਹਾਲਤਾਂ

੧) ਤਾਧਮਾਨ → ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਉਚਯਜ ਲਈ ਉੱਚ ਤਾਧਮਾਨ ਭਾਵ 25° ਤੋਂ 30° ਮੈਟੀਗ੍ਰੇਡ ਹੋਣ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਕੱਟਣ ਮਾਮੇ ਵੀਂ ਤਾਧਮਾਨ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੨) ਵਰਥਾ → ਚੌਲਾਂ ਲਈ ਵਰਥਾ ਜਿਆਦਾ। 150 ਤੋਂ 200 ਮੈ. ਮੀ. ਤੱਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੌਲਾਂ ਦੇ
ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਧਾਈ ਵੰਡ੍ਹੁ ਛੱਥੀਆਂ ਰੀਹਿਈਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

੩) ਮੰਟੀ → ਚੀਕਾ ਤੇ ਫੈਲਟ ਚੂਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਟੀ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਉਚਯਜ ਲਈ ਉਧਯੋਗੀ ਹੈ।

੪) ਅਸਦਰ → ਛੋਲਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਕੱਟਣ ਤੱਕ ਹੱਥਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

੫) ਛੋਲ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜ → ਭਾਰਤ ਦਾ ਚਾਵਲ ਪੈਂਦਾ ਕਰਨ ਵੰਡ੍ਹੁ ਸੰਸਾਰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਦਸਤਾ ਮਖਾਨ
ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੰਡ੍ਹੁ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਛੋਲ ਚੱਛਿਆਂ ਬੰਗਾਲ ਵੰਡ੍ਹੁ ਪੈਂਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜੂਝੀ ਨੰਬਰ
ਤੁਮਲਕਾਡੂ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਪਿਹਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਕਰਨਾਟਕ, ਮੱਧ ਚੂਦੇਸ਼, ਮਹਿਂਰਾਸਟਰ, ਮਾਸਾਮ,
ਮਿੱਕਮ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਮਾਮੇ ਛੋਲ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜ ਹਨ। ਚੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਇਆ ਵੰਡ੍ਹੁ ਵੀ
ਕਾਢੀ ਮਾਤਰਾ ਵੰਡ੍ਹੁ ਚੋਲ ਬੀਜਾਮਾ ਜਾਏਂਗੇ।

(੪) ਦਿੱਤੁਕ → ਦੇਸ਼ ਵੰਡ੍ਹੁ ਕਣਕ ਦੀ ਚੇਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਦਰਵ ਵਰਲ੍ਹ ਕਰੋ।
ਕਣਕ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵੰਡ੍ਹੁ ਹੀਹ੍ਰੇ, ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਧ ਚਦਾਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਆਕੁਕ
ਟੁਈਸ਼ਰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਮਾਰਦ ਵੰਡ੍ਹੁ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਚੁਗੀਲਕ ਹਾਲਤਾਂ →

੧) ਤਾਧਮਾਨ → ਕਣਕ ਬੀਜਦੇ ਮਾਮੇ ਮੌਸਮ ਠੰਡਾ ਤੇ ਮੰਲ੍ਹ ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਸਮੇਂ ਗਰਮ ਤੇ ਸੁਸ਼ਰ
ਹੋਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਣਕ ਬੀਜਦੇ ਮਾਮੇ ਤਾਧਮਾਨ 15° ਤੋਂ 20° ਮੈ. ਮੀ. ਅਤੇ ਕੱਟਣ ਵੇਲੇ 20°
ਤੋਂ 30° ਮੈ. ਮੀ. ਤੋਹਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

੨) ਵਰਥਾ → ਕਣਕ ਦੀ ਚੇਤੀ ਲਈ ਵਰਥਾ 50 ਤੋਂ 100 ਮੈ. ਮੀ. ਤੱਕ ਹੀਹ੍ਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

੩) ਮੰਟੀ → ਕਣਕ ਦੀ ਚੇਤੀ ਲਈ ਮੰਟੀ ਉਚਯਜਾਉਂਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੇਮਟ ਮੰਟੀ ਕਣਕ
ਦੀ ਚੇਤੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਧਯੋਗੀ ਹੈ।

੪) ਤੁਮੀ → ਕਣਕ ਦੀ ਚੇਤੀ ਲਈ ਤੁਮੀ ਤੁੱਚੀ-ਲੀਵੀਂਡ ਹੈ ਕੱਵੀ ਸਮਤਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਵਿਤੁਮੀ ਸਮਤਲ ਤੁਮੀ ਤੇ ਸਿੰਨ੍ਹੀਂਡੀ ਕੱਵੀ ਸੌਂਸੀ ਹੈ।

੫) ਕਣਕ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜ → ਭਾਰਤ ਵੰਡ੍ਹੁ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡ ਕਣਕ ਉੱਤਰ ਚੂਦੇਸ਼ ਵੰਡ੍ਹੁ ਚੈਂਡ੍ਰੂ
ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵੰਡ੍ਹੁ ਦੁਸ਼ਕ ਸਥਾਨ ਚਾਨ੍ਹ ਰੀਹਿਈ, ਮੱਧ ਚੂਦੇਸ਼, ਹੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਸੰਘ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ
ਮਹਿੰਰਾਸਟਰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਵੀ ਕਾਢੀ ਆਤਰ ਵੰਡ੍ਹੁ ਕਣਕ ਚੈਂਡ੍ਰੂ ਨੂੰ ਹੈ।

੬) ਉਤਪਾਦਨ → ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਲਾਂ ਵੰਡ੍ਹੁ ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ
ਵੰਡ੍ਹੁ ਕੁਂਝੀਕਾਰੀ ਵਾਧ ਹੋਣਾ।

(੫) ਦੇਸ਼ ਵੰਡ੍ਹੁ ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਦਰਵ ਲੇਸ ਲਿਖੋ।

ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਰੰਨ ਨੰ: 123 (1,2 ਪੈਕੂ)

- 28) ਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ। - ਕੋਲਾ, ਸਾਈਜ਼ ਤੇਲ, ਜਲ ਬਿਜਲੀ, ਚਰਮਾਣ ਉਹੋਂਗਾ। (੧)
- 29) ਮਡੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਚ ਉਦਯੋਗਕ ਈਧਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? - ਕੋਲਾ।
- 30) ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਚੁਗੁੱਖ ਕੋਲਾ ਸਾਣੇ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ। - ਗੁਣੀਹੰਜ਼, ਝੁਗੀਆ, ਗੁਗੀਡੀਹ, ਥੋਗਰੋ।
- 31) ਭਾਰਤ ਵੱਚ ਕੋਲੇ ਦਾ ਉਤਥਾਦਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਸ ਹਾਜ਼ ਵੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। - ਬਿਹਾਰ
- 32) ਅਜ਼ਾਈ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵੱਚ ਤੇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਉਤਪਾਦਕ ਹਜ਼ ਕਿਹੜਾ ਸੀ? - ਗੁਮਾਗ
- 33) ਚੌਂਠੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੱਚ ਉਰਜਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੁਰੀਆਂ ਕਾਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਕੋਜ਼ਾ ਬਣਈ ਹੈ। = ਉਰਜਾ ਗ੍ਰਾਮ ਯੋਜਨਾ (ਸ਼ਕਤੀ ਪੰਡ ਯੋਜਨਾ)
- 34) ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਮ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋੜ ਇਸਥਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ। = ਹੇਮਟਾਈਟ ਤੇ ਮੈਗਨੈਟਾਈਟ।
- 35) ਯੰਜਾਥ ਵੱਚ ਕੋਲਾ ਅਧਿਆਤੁ ਤੁਧ ਬਿਜਲੀ ਘਰ(ਕੇਂਦਰ) ਕਿਹੜੇ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸੰਖੇਤਹਨ? = ਰੈਧੜ ਅਤੇ ਬੈਰੀਟਾ।
- 36) ਆਣ ਧਕਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਰੀਸ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? = ਐਲੋਂ ਥੀ. ਜੀ.
- 37) ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਤੱਕ ਗੀ ਚੁਚਾਤ ਗੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? = ਸੀਵਿਜ਼ ਤੇਲ।
- 38) ਡਿਗਰਾਈ ਤੇਲ ਮੈਥਿਕ ਕੇਂਦਰ ਕਿਸ ਹਜ਼ ਵੱਚ ਹੈ? = ਮਾਸਮ
- 39) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੁਗੁੱਖ ਧਰਮਾਣ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ। = ਤਾਰਾਧਰ
- 40) ਕਦੇ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਰਜਾ ਮੈਮੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ। = ਮੈਂਹਰ ਉਰਜਾ।

* 50-60 ਸ਼ਸ਼ਦਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਥੰਡੀ ਧਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਰਥ ਵੱਡੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ?
- ਉੱਤਰ 1) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਦਯੋਗਕ ਵੱਕਾਸ ਥੰਡੀਆਂ ਤੇ ਹਿਰਭੁਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੋਹ ਅਤੇ ਕੋਲਾ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ।
2) ਭਾਰਤ ਵੱਚ ਕੋਲੇ ਦੇ ਵੱਸਾਲ ਤੈਤੀਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
3) ਖੁਦਾਈ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
4) ਖੁਦਾਈ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
5) ਥੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਅਹਾਰ ਸੰਦ ਥੇਤੀਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸਹੀਦਕ ਹਨ।
- 2) ਭਾਰਤ ਵੱਚ ਮੈਂਹਰੀਜ਼ ਵੇਂਦੀ ਉਤਥਾਦਨ ਵਾਲੇ ਮੱਖ ਹਜ਼ ਕਿਹੜੇ ਹਨ।
- ਉੱਤਰ ਮੈਂਹਰੀਜ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਥਾਦਕ ਹਜ਼ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਚੱਛੇ ਮੱਖ ਚੂਚੇਸ਼, ਮਹੁੰਗਸ਼ਲ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਅਂਧਰੀ ਚੂਚੇਸ਼, ਗੋਆ, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵੱਚ ਵੀ ਮੈਂਹਰੀਜ਼ ਦਾ ਉਤਥਾਦਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 3) ਬਾਰਸਾਈਟ ਦੇ ਉਤਥਾਦਨ ਦੇ ਮੱਖ ਥੇਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
- ਉੱਤਰ ਸ਼ਾਰਖੰਡ, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ ਬਾਰਸਾਈਟ ਦੇ ਮੱਖ ਉਤਥਾਦਕ ਹਜ਼ ਹਨ। ਧਾਲਮਹਿੰਦੀ(ਬਿਹਾਰ), ਖੇਤਾ(ਗੁਜਰਾਤ) ਅਤੇ ਜੰਬਲਥੁਰ(ਮੱਖ ਚੂਚੇਸ਼) ਵੱਚ ਬਾਰਸਾਈਟ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੇਖੀਆ ਥਾਣਾਂ ਹਨ। ਉੰਨੀਸ਼ ਵੱਚ ਮੈਲੂਮੀਨੀਆਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਰਨਾਟਕ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- 4) ਤੰਬਾ ਉਤਥਾਦਕ ਥੇਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- ਉੱਤਰ ਅੱਜਕੱਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤੰਬਾ ਸ਼ੁਰੂਖੰਡ ਦੇ ਸਿੰਧੁਰੂਪ, ਬਾਲਘਾਟ(ਮੱਖ ਚੂਚੇਸ਼), ਬੂਨੜੂਨ ਤੇ ਅੰਲਵਰ(ਗੁਜਰਾਤ), ਜ਼ੰਨ੍ਹਿਆਂ ਵੱਚੋਂ ਕੌਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਮਾਮ(ਅੰਧਰੀ ਚੂਚੇਸ਼) ਚੁੱਤਰਦਰਵਾਗ(ਕਰਨਾਟਕ) ਅਤੇ ਸਿੰਕਿਮ ਵੱਚੋਂ ਵੀ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਤੰਬਾ ਕੌਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 5) ਧੰਜਾਬ ਵੱਚ ਥੰਡੀ ਧਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮੈਲਈ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?
- ਉੱਤਰ ਧੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੋਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਨਵੀਂ ਮੱਟੀ ਨਾਲ ਬਾਣੀਆਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੈਲਾਂ ਥੇਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਪਾਦਿਤ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਥੰਡੀ ਧਦਾਰਥਾਂ ਜਿਆਦਾਤਰ ਚੁਪਾਈ ਵੱਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਗਰੀ ਚੁਪਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵੱਚ ਮੈਲਾਂ ਦੇ ਹਨ।

- 6) ਕੋਲੁ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਥੇਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣਾ।
 ਉੱਤ੍ਰ: ਕੋਲੁ ਦੇ ਉਤਾਰਨ ਵੱਚ ਤਾਰੂ ਦਾ ਮੰਗਾਤ ਵਿੱਚ ਗੱਠਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਕੋਲੇ ਦਾ ਉਤੀਨ-ਛੋਧਵੀ ਲੜ੍ਹ
 ਹੋਣਾ ਰੰਗੇਰ ਲਈ ਚਾਟੀ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਹੈ। ਕਾਈਹੀਜ, ਹਿਅਹੀਡੀਹ, ਬੋਵਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਾ ਇਹ ਵੱਖੇ
 ਦੇ ਚੂਪਿਆ ਰੰਗ ਬੰਗਾਲ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰੰਥ ਹਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਹੈ। ਇਸਤੇ ਇਲਾਵਾ ਫੌਜਿਸ਼ਾ
 ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਰੋਲੀ, ਮਹਾਗਾਹੂ ਅਤੇ ਗਾਈਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਲੁ ਕੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 7) ਉਨ੍ਹੀਸਾ ਵਿੱਚ ਕੋਲੁ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਥੇਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਸੇ? - ਕੈਵਰਾਜ਼, ਤਾਲਚੌਰ।
- 8) ਕੋਲੁ ਉਦਾਹੋਗ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੰਤਵ ਕੀ ਹਨ?
 ਉੱਤ੍ਰ: 1) ਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਟ-ਚਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ॥) ਸੁਦਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਦੇਗ ਨਾਲ ਕਰਨਾ।
 ॥) ਸੁਦਾਈ ਵੱਤੇ ਗਏ ਥੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣਾ।
- 9) ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੋਰ-ਧਰੰਧਰਾਗ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨੂੰ ਹੋਸੇ।
 ਉੱਤ੍ਰ: ਸ਼੍ਰੀਰਾਮੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਰੋਹ-ਸ਼ਕਤੀ, ਤੁਤੀਆਂ(ਖਰਮਲ) ਸ਼ਕਤੀ, ਜਵਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਰੁਖ ਉਗਾਉਣੀ,
 ਸ਼ਾਹੀਗੀ ਰਚਿਤ ਤੋਂ ਚੂਧਾਤ ਸ਼ਰਤੀ, ਜੈਵ ਧਰਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਚੂਧਾਤ ਸ਼ਕਤੀ।
- 10) ਭੁਲਤ ਵਿੱਚ ਰੋਹ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?
 ਉੱਤ੍ਰ: ਰੋਹ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਨ੍ਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਅੱਟ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦਰ-
 ਸੰਖੇਤ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਚੌਹਾਂ(ਹਣ) ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਦਾਹੋਗ ਕੈਵਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇਹਨਾ।
- 1) ਭੁਲਤ ਵਿੱਚ ਰੋਹ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਲ ਚੌਨ੍ਹ ਥੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਨਾਈ ਦਾ ਕੀਮ ਲੈਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ॥) ਰੋਹ ਕੇਂਦਰ ਬਾਹ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਚੂਧਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂਤੇ ਇੱਥੋਂ ਚੈਣ ਹੋਈ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ
 ਹਿੜ ਫੁਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- 11) ਖਾਲੀ ਸੁਦਾਈ ਉਦਾਹੋਗ ਵਿੱਚ ਤਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੀ ਤੁਮੰਕਾ ਹੈ?
 ਉੱਤ੍ਰ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1957 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਾਲੀ ਤੇ ਖੰਡਜ ਮੈਰਟ ਚਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ
 ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਖੰਡਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਫ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ
 ਲਈ ਸਰਗਾਰ
 ॥) ਛੇਟੇ ਸੰਭਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੂਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਈ ਲਾਈਬ੍ਰੇਂਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਤੇ ਤੇਕੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
 ॥) ਸੰਭਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ।
 ॥) ਚੁਝੇ ਟੋਤੇ ਗਏ ਟੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਤਬੀਲੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- 12) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੂੰ ਹੋਸੇ ਜੋ ਅਜਾਈ ਤੇ ਬਾਅਦ ਤੈਲ ਸੰਜ, ਤੈਲ ਸੰਧਾਨ
 ਅਤੇ ਤੈਲ ਦੀ ਥੇਤੀ ਵੀਡ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ?
 ਉੱਤ੍ਰ: 1) ਤੈਲ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੈਸ ਕੰਮਸ਼ਨ (O.N.G.C), ਤਾਰਤੀ ਤੈਲ ਲਿਮੰਟੇ (O.I.L.)
 ॥) ਹੋਰੋਸਤਾਨ ਚੈਟਰੋਲੀਅਮ ਨੈਗਮ (H.P.C), ਤਾਰਤੀ ਰੈਸ ਅਖਾਰਤੀ ਲਿਮਟੇ (G.A.I.L.)
- 13) ਸੈਰ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਭੋਵੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਕੇਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 ਉੱਤ੍ਰ: ਸ਼੍ਰੀਰਾਮੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਦੇ ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਵਿਸਾਲ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ
 ਮੈਲਈ ਹੈ। ਚਾਈ ਗਰਮ ਕਰਨ, ਤੈਜਨ ਬਣਾਉਣ, ਕਮਰੇ ਗਰਮ ਕਰਨ, ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਕਟਾਈ
 ਤੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਕਾਉਣ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮੀ ਤਾਥ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਚੁਡੋਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਟ
 ਸਰਜ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ
 ਉਦੋਂ ਸੈਰ ਬਿਜਲੀ ਅਗ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਚੂਧਾਤ ਹੋਈਆ ਕਰੇਗੀ।
- 14) ਕੁਦਰਤੀ ਰੈਸ ਦਾ ਖਾਦ ਉਦਾਹੋਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?
 ਉੱਤ੍ਰ: ਕੁਦਰਤੀ ਰੈਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਾਖੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਹ ਚੈਟਰੋਲੀਅਮ ਹਸਾਇਣ ਉਦਾਹੋਗ ਦੇ ਲਈ
 ਕੱਢੇ ਮਾਲ ਦੇ ਤੁਰ ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਜ-ਕੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਰੈਸ ਤੇ ਖਾਦ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ
 ਹੈ। ਚਾਈ ਲਈ ਰੈਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਵਾਲੀ ਤਾਥ ਤੈਜਾ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
 ਕੁਦਰਤੀ ਰੈਸ ਚਾਈ ਲਈ ਰੈਸ ਦੇ ਕਿਹਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤੈਜਾ ਹੈ।

੭) ਸੇਸ਼ਨ ੧੯੮ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਤਹੀ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਗੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਉੱਤੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੈਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੰਖੇਪ ਹੋ ਰਹਾ।
੮) ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਿਏ ਲਈ ਤਾਹਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
੯) ਕਈ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੀਡੀਓ ਨਕਸ ਦੀ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਵੀਡੀਓ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਠੋਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੧੦) ਸੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖੀਂਚ ਸੰਧਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚਾਰੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
ਉੱਤੇ, ੧) ਭਾਰਤ ਵੀਡੀਓ ਖੀਂਚ ਸੰਧਾਰੀ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੈ।
੨) ਭਾਰਤ ਲੋਹੀ ਦੇ ਸਰੋਰੂ ਵੀਡੀਓ ਅਮੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕੱਚੇ ਲੋਹੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਥਾਈ ਤੇਡਾਹਹਨ।
੩) ਭਾਰਤ ਵੀਡੀਓ ਮੈਗਾਨੈੱਜ ਦੇ ਵੀਂ ਤੁਫਾਹ ਹਨ ਜੋ ਇਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵੀਡੀਓ ਲਾਭਵਾਹੀ ਹੈ।
੪) ਭਾਰਤ ਵੀਡੀਓ ਕੱਲੇ ਦੇ ਵੀਂ ਬਹੁਤ ਤੁਫਾਹ ਹਨ।
੫) ਭਾਰਤ ਵੀਡੀਓ ਬਾਕਸਾਈਟ ਵੀਂ ਮੈਲਦਾ ਜੁ ਜ਼ਿਸਤੇ ਮੌਲਮੀਨੀਅਮ ਪ੍ਰਾਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
੬) ਭਾਰਤ ਅਥਰਵ ਵੀਡੀਓ ਵੀਂ ਕਾਢੀ ਆਮੀਰ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਉਦਯੋਗ ਵੀਡੀਓ ਕੰਪਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

੧੧) ਮੁਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੧੨੩ ਵੀਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਹੋਣੇ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਦੇ ਵੇਖਾਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
ਉੱਤੇ, ੧੨੩ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਖੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜਾਨ ਸਹਿਕਰਾਂ ਤੇ ਚੌਂਡ੍ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਨਿਗਮ ਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੈਲ ਕੇ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 2000 ਤੱਕ ੫ ਲੱਖ ੧੨੩ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਚਹੂੰਚਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ੧੪ ਲੱਖ ਪਿਛਲੇ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕੱਲ ਮੈਲ ਕੇ ੪੫%। ੧੨੩ ਵੀਡੀਓ ਪੰਜਾਬੀ ਚਹੂੰਚਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੋਰਿਜਨ ਬਸਤੀਆਂ ਤੇ ਮਾਈ ਵਾਸੀ ਯੋਤਹਾਂ ਵੀਡੀਓ ਪੰਜਾਬੀ ਅਹੰਚਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ।

੧੨) 'ਸ਼ਕਤੀ ੧੨੩ ਯੋਜਨਾ' ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵ੍ਯੂਰਵਰ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤੀ।
ਉੱਤੇ, 'ਸ਼ਕਤੀ ੧੨੩ ਯੋਜਨਾ' ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਬੰਜ਼ਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਚੌਂਡ੍ ਦੇਤਾਂ ਵੀਡੀਓ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਚੂਗੇ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵੀਡੀਕ ਚਾਰਾਰਥ, ਟੋਹ, ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਮੰਸ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ ਟੋਬਰ ਟੋਸ ਚਲਾਣ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਸ਼ੀਹਾਂ ਵੀਡੀਚ ਮੀਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਵੀਂ ਬਾਈਓਗੈਸ ਮਸੀਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ੧੨੩ ਯੋਜਨਾ (ਉਠਜਾ ਗ੍ਰਾਮ ਯੋਜਨਾ) ਮਾਰਚ 1993 ਤੱਕ 184 ੧੨੩ ਵੀਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਚੂਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੀ. ਐਸ ਸਬੰਧੀ ॥੧੪੦ ੧੨੩ ਦੀ ਸਰਵੇਸ਼ਣ ਚੂਗੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

੧੩) ਯੂਆ ਰੰਗਤ ਚੁੱਲਿਆਂ ਦੀ ਰਸ਼ਟਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
ਉੱਤੇ, ਯੂਆ ਰੰਗਤ ਚੁੱਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਲਦ ਦੀ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਯੋਡ੍ ਅੰਹੇਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਲਦ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵੇਖ ਵਰਤੋਂ ਰਜ਼ੋਈ ਆਰ ਵੀਡੀਓ ਹੈ। ਇਸੀ ਚੁੱਲਿਆਂ ਵੀਡੀਓ ਬਾਲਦ ਵੱਧ ਥਰਾਈ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ 1983 ਵੀਡੀਓ ਯੂਆ ਚੁੱਲਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਚੁੱਲਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ 20 ਤੋਂ 35%, ਬਾਲਦ ਵਾਲੀ ਲੱਕਜ਼ੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

੧੪) ਸੂਰਜੀ ਤੁਧ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਰਦੇ ਲ ਸਮਾਚਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੀਡੀਓ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
ਉੱਤੇ, ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 144.

1) ਕੋਲੇ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਈਸਤੀਅਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਤੱਤ: ਕੋਲਾ ਉਦਯੋਗਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਲੋਹ ਈਸਥਾਤ ਤੇ ਰਸਾਈ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਈਸਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੈਡਾਰ ਹਨ। ਵਮੋਚਰ ਨਦੀ ਦੀ ਆਈ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦੇ ਤੈਨ-ਸੌਖਾਈ ਤੈਡਾਰ ਮੰਜ਼ੂਰ ਹਨ।

ਕੋਲ ਖਾਣਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਰਨ → ਅਜਾਈਤੁ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਖਾਣਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਹਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟ-ਸ਼ਸ਼ਟ ਤੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਸੀ।

ਕੋਲੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵ → ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਯਾਦਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹਲਕੀ ਵੰਨਕੀ ਦਾ ਕੋਲਾ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਰੋਸ ਦੀ ਚੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਬਜ਼ਾਰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਛੇਟੇ-ਵੱਡੇ ਤਾਧ ਬਿਜਲੀ ਅਤ ਕੋਲਾ ਦੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੈਟਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੋਲੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ → ਸੰਨ 19। ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸੰਠ 3.5 ਕਰੋੜ ਟਨ ਸੀ। ਅਰ 2002-03 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਧ ਕੇ 34.12 ਕਰੋੜ ਟਨ ਹੋਗਿਆ।

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ → 1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਲਾ ਫਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

” ਕੋਲਾ ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਾਲ ਅੰਨ੍ਕਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

” ਕੋਲਾ ਖਾਣਾਂ ਕਾਢੀ ਛੁਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਈਸਤੀ ਚੈਦਾਵਾਰ ਕਾਢੀ ਪੱਹੰਚੀ ਚੋ ਰਹੀਂ ਹੈ।

2) ~~” ਤਾਧ ਅੱਜ ਚੁਮਾਹ ਸ਼ਰਕੀ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।~~

ਤੱਤ: ਪੰਨਾ ਨੰ: 139, 140 (ਕਿਤਾਬ ਤੇ)

3) ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੈਂਡ ਚੁਧਰਾਗਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਸ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲੰਘੇ।
ਤੱਤ: ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ, ਚੋਣ-ਸ਼ਕਤੀ, ਜਵਾਹਰਭਾਟਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਤੁ-ਬਹਲ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਭੇਵ ਯਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਚੁਧਤ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੈਂਡ ਚੁਧਰਾਗਤ ਸਾਧਨ ਹਨ।

~~” ਵਿਵਾਸ → ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੈਂਡ ਚੁਧਰਾਗਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੋਗਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਮਾਰਚ 19। ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸੰਕਤਿਆਂ ਦਾ ਯਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਕੇਗ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 19। ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਵਿਭਾਗ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਈਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮੰਦਰ ਲਾਲ ਸਥਾਨਕ ਚੋਣ ਯੱਧਰ ਤੇ ਬਣ ਚਕਾਉਣ ਦੀ ਰੀਸ, ਛੇਟੀਆਂ ਸਿੱਚਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਚੀਅਦ ਦਾ ਚਾਈ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਤੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਚੁਬੈਧ ਆਦਿ ਰੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚੌਹਲ ਦੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।~~

~~” ਮਹੱਤਵ → ਇਹ ਸਾਰੇ ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਘੋਗਹਨ ਜਾਂ ਨਿਫਰ ਅਛਵਰਤੇ ਘਟੇ ਹਨ। ਮੰਜ਼ਹੇ ਸਾਧਨ ਬਹੁਤ ਅੱਟ ਖਰਚੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਹਨਾਂ ਦਾ ਚੁਝੋਗ ਚੁਝੋਗੀ ਤੇ ਰੋਗਸਤੀ ਦੇਤਾਂ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਤੇ ਬੰਜਰ ਦੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਰ-ਦੂਰੇ ਦੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਲਾਈਸਨ ਵਿਛਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਖਰਚੀਲ ਵੰਮ ਹੈ। ਜਲ-ਆਵਜ਼ਾਈ ਵਿੱਚ ਚੋਣ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਵੀਹੀਦੇ ਯਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਚੀਹਦ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਚੋਣ-ਚੋਕੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਧਨ ਅਨੰਤ ਹਨ।~~

4) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਦਯੋਗਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ,
ਤੱਤ: ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਦਯੋਗਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਉਦਯੋਗਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਗ ਕਾਰਖਨੇ ਜੋ ਵੱਡੀਆਂ-ਛੇਟੀਆਂ ਮਸੀਨਾਂ ਰਹੀਆਂ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਮਸੀਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਲੋਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਲ, ਚਾਈ, ਚਰਮਾਹ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੁਧਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਯੋਗਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕੋਲ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਲੋਹ, ਈਸਥਾਤ ਤੇ ਰੱਸਾਈ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਾਈਤੁ ਚੀਅਲ ਸੰਠ ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਣਿਆ

ਖਾਤ-੩ (ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਡੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਿਵਾਸ)

- ੧) ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਮੂਲਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾ ਕੀ ਆਗਦਾਨ ਹੈ? = 18%.
- ੨) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਟੋਪ ਲਿਖੇ।
= ਭਾਰਤ ਦੀ ਲਗਭਗ ੫੦-੫੫% ਭਨਸੀਖਾ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਈ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਭਨਸੀਖਾ ਦਾ ਲਗਭਗ ੬੦% ਭਾਗ ਕੋਈ ਰੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ੩) ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੁਮੀ ਸੁਧਾਰ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
੧) ਜ਼ਮੀਦਾਰੀ ਚੁਕਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ॥) ਚੱਕਬੰਦੀ ॥੩) ਕਾਸਤਕਾਰੀ ਚੁਕਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ।
- ੪) ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
= ਵਿਚੇਰੇ ਉਚਨ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਮਹਾਂਉਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤੇ ਚੌਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵਾਲੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦੀ ਨੂੰ ਸੈਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ੫) ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੰਨ-ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੁਲ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਈ ਹੋਈ ਹੈ?
= ਸਾਲ 1967-68 ਨੂੰ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦਾ ਸਾਲ ਮੰਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨਾਜ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧ ਕੇ ੧੫੦ ਲੱਖ ਟਨ ਹੈ ਗਿਆ ਸੀ। 2014-15 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਧ ਕੇ ੨੫੨੧ ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਾਲ ਫਸਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਆਯਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਮੀ ਹੋਈ ਹੈ।
- ੬) ਬੇਡੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਜਾਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਚਸ਼ਾਅਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਸਬੰਧੀ ਵੀਗਿਆਨ।
- ੭) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਲੈਅਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਡਾ. ਨੈਰਮਾਨ ਵਰਲੋਂਗ ਅਤੇ ਡਾ. ਐਮ. ਐਮ. ਮੰਨ-ਸਹਾਈਤਾਖਨ।
- ੮) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜ, ਹਸਾਈਕ, ਖਾਦਾਂ, ਅਥਰੀਕ ਕੋਈ ਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਚੁਕੋਰਾ।
- ੯) ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦੇ ਲਾਭ ਦੱਸੋ।
ਮਹਾਨ ਦੀ ਚੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ।
- ੧੦) ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੱਸ ਦੱਸੋ।
ਸਿਰਫ਼ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ, ਕੁੱਝ ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀਮਤ, ਅਥਰੀਕ ਯੈਤਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਇੰਗੁੰਹੇ ਵਿੱਚ ਬੈਰੁਜ਼ਗਰੀ।
- ੧੧) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? = 1966-67 ਵਿੱਚ।
- ੧੨) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਜਾਈ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? = ਭੁਮੀਗਤ ਜਲ।
- ੧੩) ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਹਰਾਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਕਰੋ।
ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਕੱਢਾ ਮਲ ਕੋਈ ਤੋਂ ਹੀ ਚੁਚੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ੧੪) ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਨਸੀਖਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
ਇਸਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਮਲਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੋਈ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ੧੫) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਹਰਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।
= ਸੰਜਾਈ ਸੂਹਲਤ ਦੀ ਰਮੀ, ਜੀਗੇ ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਰਮੀ।
- ੧੬) ਚੱਕਬੰਦੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
= ਚੱਕਬੰਦੀ ਉਹ ਚੂਂਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਖੂੰ ਸੈਂਧਰ-ਉੱਥਰ ਬੋਲਰੀ ਹੋਏ ਕੋਝ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਕਾਰ ਦੇ ਸੈਂਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਤੱਕ ਲੈਂਦੇ।
- ੧੭) ਜੜਤਾਂ ਦੀ ਉੱਤੇਤ ਸੀਮਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
= ਭੁਮੀ ਕੋਝ ਦੀ ਇੱਕ ਅੰਜ਼ੀ ਸੀਮਾ ਫਿਸਚਤ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਧ ਭੁਮੀ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸੁਦਾਕਡੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅੰਧਕਾਰ ਨਾ ਰਹੇ।

50-60 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰ

- 1) ਭਾਰਤੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਯੋਤੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੰਖਾਂਕ ਹੈ।
 ਇਹ ਦੇਖੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਰਨ ਦਾ ਲਗਭਗ 18% ਭਾਗ ਦੇਖੀ ਤੋਂ ਚੁਣਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 2) ਦੇਖੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਬਾਈ ਦਾ ਲਗਭਗ 49% ਭਾਗ ਦੇਖੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- 3) ਉਚਕੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਚਾ ਮਾਲ ਜਿਵੇਂ ਵਧਾਹ, ਘਰਮਨ, ਗੰਲ, ਤ੍ਰਿਲ ਅਤੇ ਰਬੜ ਆਈ ਦੇਖੀਤੇ ਹੋਏ ਚੁਣਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 4) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਚਾਰੀ ਆਮਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੀ ਤੋਂ ਹੀ ਚੁਣਾਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- 5) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਲ ਫਿਰਕਾਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।
- 6) ਭਾਰਤੀ ਦੇਖੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।
- ਉਤੁਗੁ:
- 1) ਤਰੀਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ → ਦੇਖੀ ਦੇ ਚੁਗਾਂ ਤਰੀਕੀ, ਚੁਗਾਂ ਦੇ ਸੰਗਲਤ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕਾਤ, ਫਿਰਕਾਤ ਦਾ ਹਮਲ, ਦੇਸ਼ਪ੍ਰਤ ਵਿਗੰਧਿਆਂ
 - 2) ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ → ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੇਖੀ ਬਹੁਤ ਛੁਟੇ-ਛੁਟੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਗੰਧਿਆਂ ਨਿਕ ਢੇਰ ਲਾਲ ਦੇਖੀ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਕਲ ਹੈ।
 - 3) ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ → ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਫਿਰਭਰ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਚੁਗਾਂ ਦੀ ਚੁਗਾਂ ਹੋਣੇ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡੀ ਜਾਂ ਮਾਤ੍ਰ ੧੦੦-੧੫੦ ਜਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਚੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਵੀਸਾਨ ਅਨਥੜ੍ਹ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਸੀ ਤੇ ਕੜੀਦਾਰੀਆਂ
- 7) ਭਾਰਤੀ ਦੇਖੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।
- ਉਤੁਗੁ:
- 1) ਸੰਜਾਈ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ → ਬਹੁ-ਉਦੇਸ਼ੀ ਕੋਨਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਸੰਜਾਈ ਵਾਲੇ ਦੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।
 - 2) ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰ → ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮੇਂ-2 ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਰੀ ਚੁਗਾਂ ਦਾ ਖ਼ਤਮਾ, ਗਾਸਤਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਚੁਕਕੀ, ਚੇਤਾਂ ਦਾ ਉਤੁਕੁਚਤ ਸੀਮਾਂ ਤੇ ਸੰਹਿਰਾਰੀ ਦੇਖੀ ਮਾਰਿ ਤੁਮੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ।
 - 3) ਵਿਤਰਨ(ਵੰਡ) ਚੂਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ → ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਖੀ ਜਿਣਸਾਂ ਅਤੇ ਦੇਖੀ ਉਤਪਾਤ ਦੇ ਵਿਤਰਨ ਅਤੇ ਵੀਕਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ।
 - 4) ਦੇਖੀ ਸਬੰਧੀ ਕੋਜ਼ ਤੇ ਵਿਕਾਸ → ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਖੀ ਸਬੰਧੀ ਕੋਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਵੀਦਿਆਲੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਈ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ।
 - 5) ਦੇਖੀ ਵਧਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ → ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਖੀ ਵਧਾਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕੇ ਵੀਸਾਨ ਨੂੰ ਫਿਸਲ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਮਿਲ ਸਕੇ।
- 8) ਹਰੀ ਕੁੱਝੀ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਚੁਭਾਵ ਕੀ ਹਨ?
- ਉਤੁਗੁ:
- 1) 'ਹਰੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਹੈਰਿਐਲੀ' 'ਕੁੱਝੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤਵਰਤਨ। 1967-68 ਵਿੱਚ ਹੈਰਿਐਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 25 ਚੂਡੀਸ਼ਤ 67 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1967-68 ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਚੈਨਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 25 ਚੂਡੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੇ ਉਤਕਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੀ ਹਰੀ ਕੁੱਝੀ ਦੀ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰੀ ਕੁੱਝੀ ਦੀ ਨਾਲ ਵਿਡਾਗਿਆ।
 - 2) ਅੰਨ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ → 1967-68 ਵਿੱਚ ਫਿਸਲਾਂ ਦੇ ਉਤਕਾਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਅੰਨ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਗਈ।
 - 3) ਚੌਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਚੁਭਾਵ → ਇਸ ਨਾਲ ਮਸੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਗਈ। ਜ਼ਿਸ ਕਰਕੇ ਚੌਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ।
 - 4) ਅਨਾਜ ਦੇ ਅਮਾਤ ਵਿੱਚ ਕਮੀ → ਹਰੀ ਕੁੱਝੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨਾਜ ਦਾ ਆਮਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਟ ਗਈ।

੧੭) ਤੁਹਾਡੇ ਗਾਂ ਦਾ ਵੇਖਾਸ → ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦੇ ਫਲਸ਼ਰ੍ਯ ਵੱਖ- ਵੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਵੇਂ ਰਸਾਈਫਲ ਆਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

੧੮) ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ → ਐਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰੰਖਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਢੀ ਸੁਧਾਰ ਆਪਣਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲੱਗੇ।

੧੯) ੫) ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖੋ।

੨੦) ੬) ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜ → ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ੧੯੬੬ ਵੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਨਾਜ ਦੀ ਚੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

੨੧) ਰਸਾਈਫਲ ਖਾਦਾਂ → ਮੰਨ ੧੯੬੭-੬੮ ਵੱਚ ੧੧ ਲੱਖ ਵਲ ਰਸਾਈਫਲ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਅਨਾਜ ਦੇ ਤੁਤਪਲੁ ਵਿੱਚ ਕਾਢੀ ਜਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

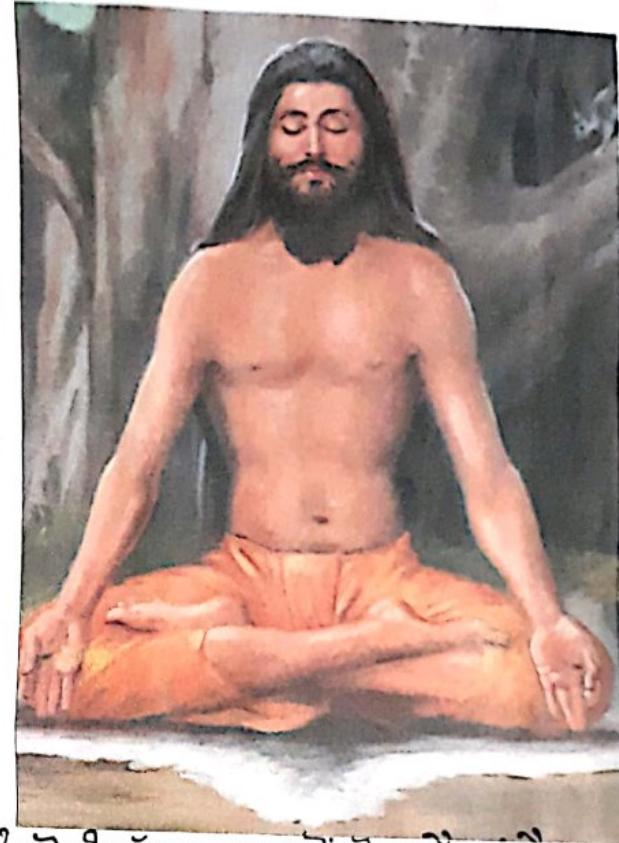
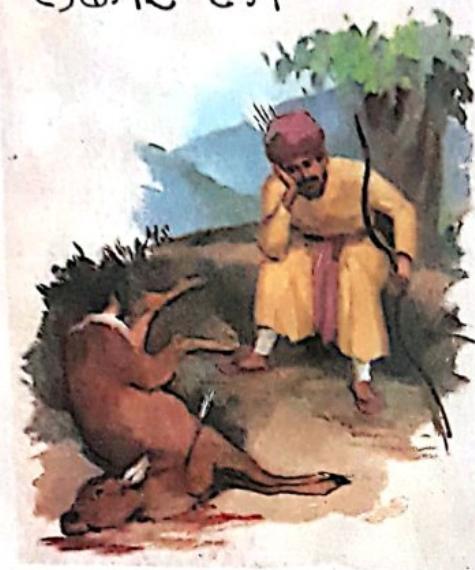
੨੨) ਵੱਖਰੇ ਸੰਸਕਾਰੀ → ਸੰਸਕਾਰੀ ਦੇ ਚੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਵੀ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ੫੨% ਤੁਮੀ ਤੇ ਸੰਸਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੨੩) ਮਾਧੀਨਕ ਖੇਤੀ ਅੰਜਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ → ਮਾਧੀਨਕ ਖੇਤੀ ਅੰਜਾਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ- ਟਰੈਕਟਰ, ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ, ਡੀਜ਼ਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਵੀ ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੁਮਕਾ ਨਿਭਾਈ।

੨੪) ਵਿਕਰੀ ਸਬੰਧੀ ਸਹੂਲਤਾਂ → ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਚੀਹਲਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਚੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਖੇਤੀ ਵੇਖਾਸ ਤੇ ਵੱਖ ਅਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰੀ ਕੁਂਝੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਸਬੰਧੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਲੜਾਈਆਂ

1. ਲਛਮਣ ਦਾਸ

1. ਗਰਭਵਤੀ ਹਿਰਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ,
ਉਸਦੇ ਚੇਟ ਚੋ ਨਿੱਕਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਉਸਦੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੜਫ਼-ਤੜਫ਼ ਕੇ ਮਰਨਾ, ਇਹ
ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਗੁਢਕ ਹੋਕੇ
ਸ਼ਿਕਾਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ। (ਲਛਮਣ ਦਾਸ)

2. ਜੋਗੀ ਮੱਘਲ ਨਾਥ ਤੋਂ ਜੋਗ ਲੇ ਜਾ ਬੈਰਗ
ਯਾਰਨ ਕਰਕੇ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਤੋਂ ਮਾਧੇ ਦਾਸ
ਬੈਰਗੀ ਬਣਨਾ।

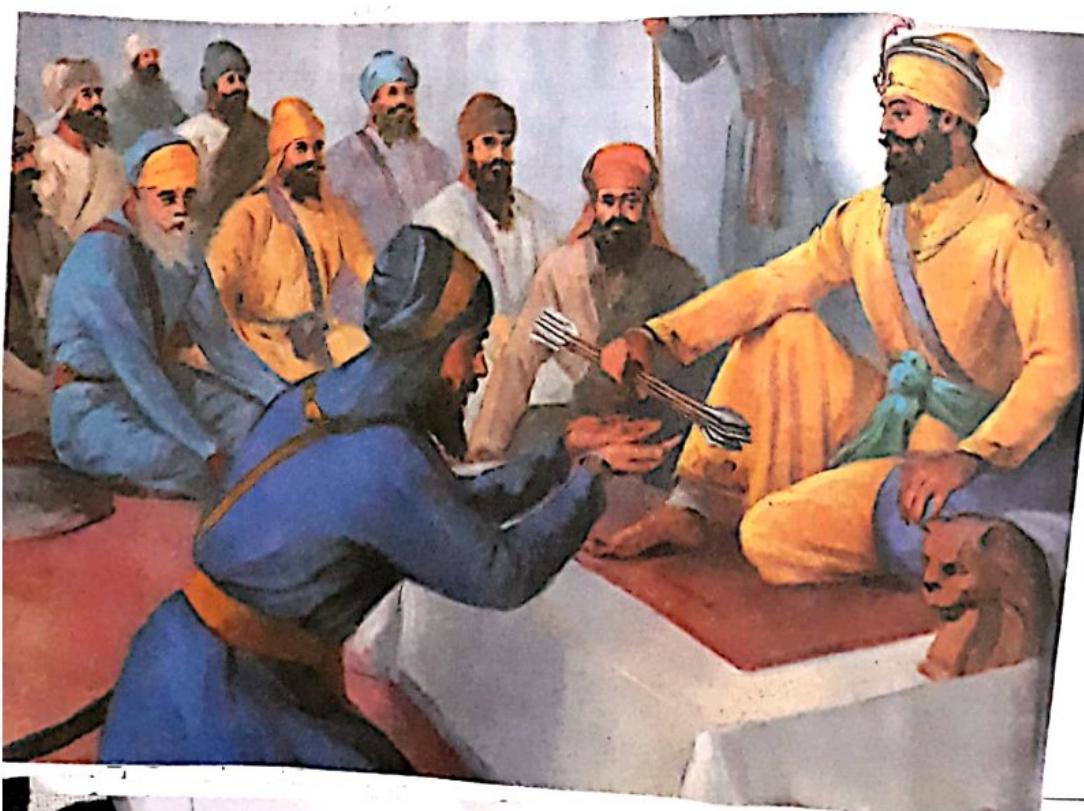
ਕੁ.
1708 ਈਸਵੀ ਵੱਚ
ਨੰਦੇੜ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)
ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ
ਸੁਲਾਵਾਤ।

4.

4.

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਥਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਚੁਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ਼ਾਅਮਤੇ ਮਾਧੇ ਦਾਸ ਬੈਠਗੀਂ
ਤੋਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਹਨਾ।

5.

ਚੰਨਾਬ ਵੱਲ ਕੁਚ
ਕਰਨ ਸਤੋਂ ਪੰਹਿਲਾਂ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਡੁਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਜ ਤੀਰ,
ਇੱਕ ਖੰਡ, ਇੱਕ ਨਗਾਰ
ਸ਼ਕਾਈ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਢੱਤੇ
ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ
ਭੰਟ ਕੀਤੇ।

6.

ਸਮਾਈ ਤੇ ਹਮਲਾ

26 ਨਵੰਬਰ, 1709

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
 ਜੋਲਾਦ ਸੱਥਦ
 ਜਲਾਲਉਂਦੀਨ ਤੇ
 ਤੇ ਛੇਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਈਆਂ
 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ
 ਵਾਲੇ ਜੋਲਾਦ
 ਸ਼ਾਸਲ ਬੇਗ ਤੇ
 ਬਾਸਲ ਬੇਗ ਜੋ
 ਸਮਾਈ ਰੱਹਿੰਦੇ
 ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ
 ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ।

7. ਚੁਧੜ-ਚਿੜੀ (ਚੁਡੌਂਕੜੀ) ਦੀ ਲੜਈ 22 ਮਈ, 1710

ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਕਿਲੇ
 ਤੇ ਕਬੜਾ
 24 ਮਈ, 1710
 ਚੁਧੜ-ਚਿੜੀ ਦੀ
 ਲੜਈ ਫਿੱਚ
 ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੀ
 ਮੌਤ ਹੋਈ ਤੇ
 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ
 ਜਿੱਤ

8.

ਸਫੌਰਾ ਅਮ੍ਰਿਤਾਨੁ
 ਹੰਗਮਾ ਚੀ ਲੜ
 ੫ ਦਸੰਬਰ, ੧੭੧੦
 ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹ ਵੱਲੋਂ
 ਕਾਹਵਾਈ
 ਸਿੱਖਾਂ ਚੀ ਹਾਰ
 ਸਿੱਖਫੌਜ ਦਾ ਵੈਗੀ ਤਲਾਰਲ
 ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਕਿਲੇ
 ਵੱਚ ਸ਼ਰਨ।

ਸੰਗਮਿੰਧ

9.

ਲੋਹਗੜ ਦਾ ਯੁਧ
 10 ਦਸੰਬਰ, ੧੭੧੦
 ਨੂੰ ਲੋਹਗੜ (ਪੂਰਨ)
 ਦੇ ਕਿਲੇ ਤੇ ਹਮਲਾ
 ਖਣ-ਧੀਏਂਦਾ
 ਸਮਾਨ ਥਾਮ ਹੋ
 ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਿਲੁ
 ਛੱਡ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ
 ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਨਾਹਨ
 (HP) ਦੀਆਂ
 ਧਗਜੀਆਂ ਵੱਲ
 ਜਾਣ।
 (੧੭੧੨-੧੩ ਵੱਚ ਲੋਹ-
 ਗੜ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ
 ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ
 ਥਾਲਸੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ
 ਬਣਾਇਆ।

ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਾਲ (ਗੁਰਦਾਸ ਚੁਪ ਕੇ) ਜੀ ਲੜਾਈ ਅਪੂਰਵ
।੭।੫ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਚਿਨੌਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹੇਲੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ
ਲੱਗਉਂਗ ਮਾਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਬਦ ਜੇ ਦਸ਼ਿਬਹਾਰ, ।੭।੬ ਨੂੰ ਬੰਦਾ
ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ 200 ਮਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕੈਦ ਕਰਕੇ
ਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਂ ਬਣ ਕੇ
ਤ੍ਰਿਹਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਲਿਆਂਦਾ ਪਿਆ। ੨੩ ਫਰਵਰੀ,
।੭।੬ ਦੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਹਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਪਿਆ।

੫ ਮਾਰਛ। ।੭।੬
ਈ ਨੂੰ ਸਿੱਖ
ਕੌਰੀਆਂ ਦੇ
ਕਤਲ ਦਾ ਕੰਮ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।
ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਰ
ਬਗੂੰਹਿਆਂ
ਤੇ ਟੰਗ ਚੰ
ਖਜ਼ਾਰ
ਫਿੱਚ
ਰੂਪਾਈਆ
ਜਾਂਦਾ।
੧ ਜੂਨ, ।੭।੬
ਨੂੰ ਬੰਦਾ
ਸਿੰਘ,
ਤ੍ਰਿਹਲਾਂ ਦੇ

ਚਾਰ ਸਾਲਾ ਬੇਟੇ ਅਜੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਲਸ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ
ਕੁਤਬ ਮੀਨਾਰ ਹੋਲ ਖਵਾਜਾ ਕੁਤਬਉਂਦੀਨ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਪਿੱਜਾ ਕੇ ਵਾਂਡੀ,
ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

੧੨→(੧੯ ਜੂਨ)। ੧੬ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਹਲਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਉਸਾਰੇ ਚੁੱਤਰ ਦਾ
 ਜਾ ੧੯ ਜੂਨ) ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਰ ਨੂੰ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ
 ਫਿੱਤੁ।

ਜੂਤ→ ਕਿਤਾਬ→ ਬਾਬਾ ਸੀਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਰ
 ਚੁੱਤੁ→ ਧਰਮ ਚੁਚਾਰ ਕਮੇਟੀ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੂਝਧਕ ਕਮੇਟੀ) ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਿੱਖ ਮੰਸਲਾਂ (12)

1. ਫੌਜਲਪੁਰੀਆ ਮੰਸਲ

ਮੋਢੀ → ਨਵਾਬ ਕਥੂਰ ਸਿੰਘ

ਹਿਤੁ → ਚੈਹਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਫਿਰਕ
ਸਭ ਤੋਂ ਚੌਹਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੇਡੇ ਫੌਜਲ-
ਪੁਰ ਹਿੰਡ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੇਤਾ।

ਹੋਰ ਨਾਮ → ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ ਮੰਸਲ

ਦੂਜੇ ਸਰਦਾਰ → ਖੁਸ਼ਗਲ ਸਿੰਘ, ਛੁਧਸਿੰਘ

ਈਲਾਕੇ → ਜਲੰਧਰ, ਨੂਰਪੁਰ, ਪੱਟੀ,
ਬਾਂਗਰਾਮਥਰ

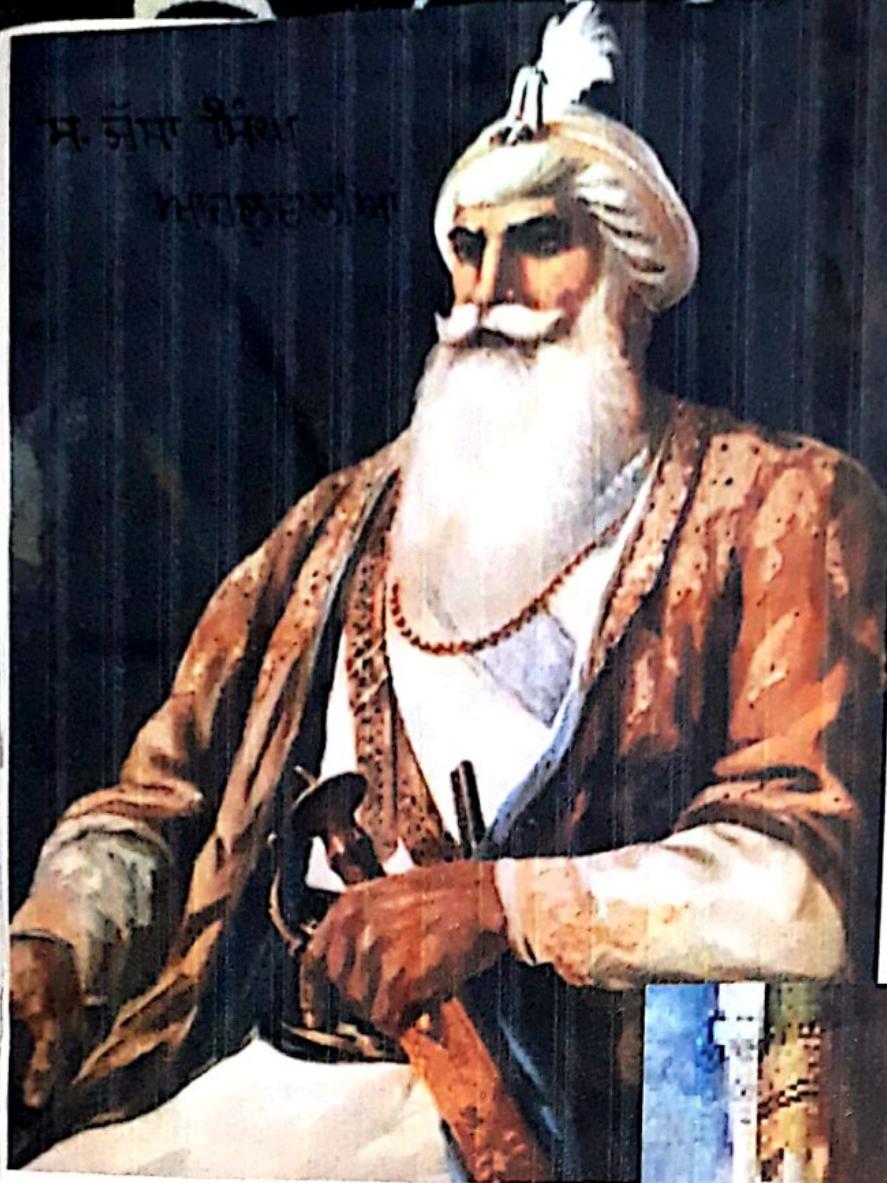
2. ਤੈਗੀ ਮੰਸਲ

* ਅਸਲ ਮੋਢੀ → ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ

* ਮੰਸਲ ਦਾ ਨਾਂ → ਤੈਗ ਚੀਛ ਦੀ ਆਦਤ ਕਾਰਨ

* ਦੂਜੇ ਸਰਦਾਰ → ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ,
ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

* ਈਲਾਕੇ → ਲਾਹੌਰ, ਗੁਜਰਾਤ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ
ਸਿਆਲਕੋਟ ਅੰਦਰ।

4. रामगङ्गीआ ईमल

ਮੈਦੀ → खुਸ्तहाल ईमिय

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤਾ → ਜੱਸਾ ਈਮਿਧ ਰਾਮਗਙ਼ੀਆ

ਈਮਲ ਦਾ ਨਾਂ → ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਨੇਤੇ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ
ਜਿੱਛ ਕਾਰਨ ਪਿਆ।

ਗਜ਼ਾਰੀ → ਹੈਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ।

ਦੂਜੇ ਸਰਦਾਰ → ਜੋਧ ਈਮਿਧ

ਈਲਕੇ → ਸ਼੍ਰੀ ਹੈਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਕਲਾਨੌਰ,
ਬਟਾਲਾ, ਕਾਚੀਅਂ, ਰਿਮਾਡੀ
ਮਹਿਦਾ।

3. ਮਾਹਲੁਵਾਲੀਆ ਈਮਲ

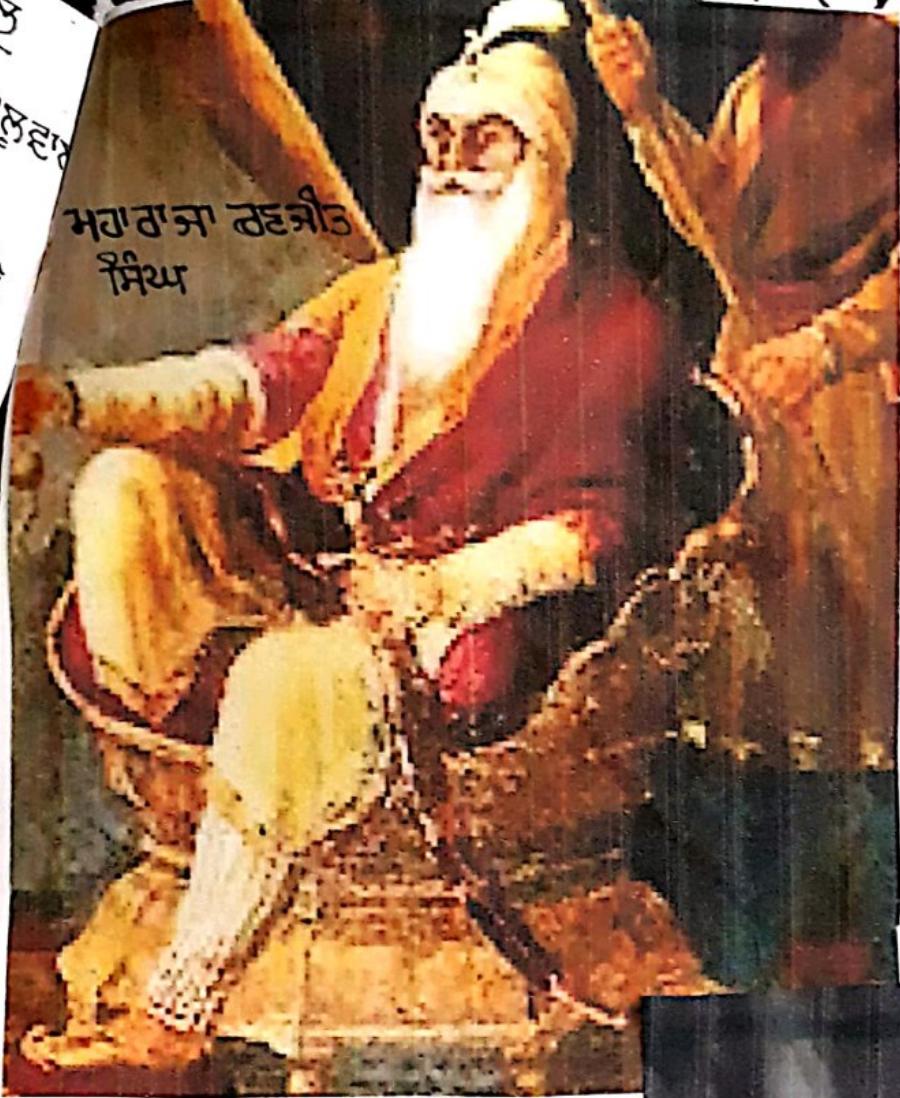
ਮੈਦੀ → ਸ. ਜੱਸਾ ਈਮਿਧ ਮਾਹਲੁਵਾ

ਵਿਸੇਸਤਾ → ਸਾਰੀਆਂ ਈਮਲਾਂ ਦੇ
ਗੁਪਤੀਮ ਕਮਾਂਡਰ ਵੱਡੇ ਜੰਗੇ
ਭਾਵੇਂ ਮਨਾ।

ਮੈਤੁ → 1783 ਈ. ਨੂੰ

ਦੂਜੇ ਸਰਦਾਰ → ਫੌਤਹ ਈਮਿਧ

ਈਲਕੇ → ਸੁਲਤਾਨਖ਼ਤ ਲੋਹੀ,
ਕਥੂਰਖਲਾ, ਨੂਰ ਮਹਿਲ,
ਹੁਸ਼ਮਾਰਖ਼ਤ ਅਹਿਦ

5. ਸੁੱਕਰਦੇਵੀਆ ਮਿਸਲ

- * ਮੋਢੀ → ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ
- * ਗੁਜਰਾਂਵਾਲ ਦੇ ਨੌਜ਼ਵਾਨ ਸੁੱਕਰਦੇਵੀ ਪੈਂਡੀ ਵਿੱਚ ਰੱਹਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਾਂ ਪਿਆ।
- * ਦੂਜੇ ਸਰਦਾਰ → ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ, ਰਹਿੰਡ ਸਿੰਘ
- * ਇਲਕੇ → ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਅੰਮਰਾਬਾਦ, ਵੱਡੀਗਾਡ, ਜਲਲੁਪੁਰ, ਦਾਦਨ ਖਾਂ, ਚੱਕਵਾਨ, ਬੈਠਮੁਲਥੁਰ ਆਦਿ।
- * 1799 ਈ. ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਗੁਰੂ ਰਹਿੰਡ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ

6. ਕਨੂੰਈਆ ਮਿਸਲ

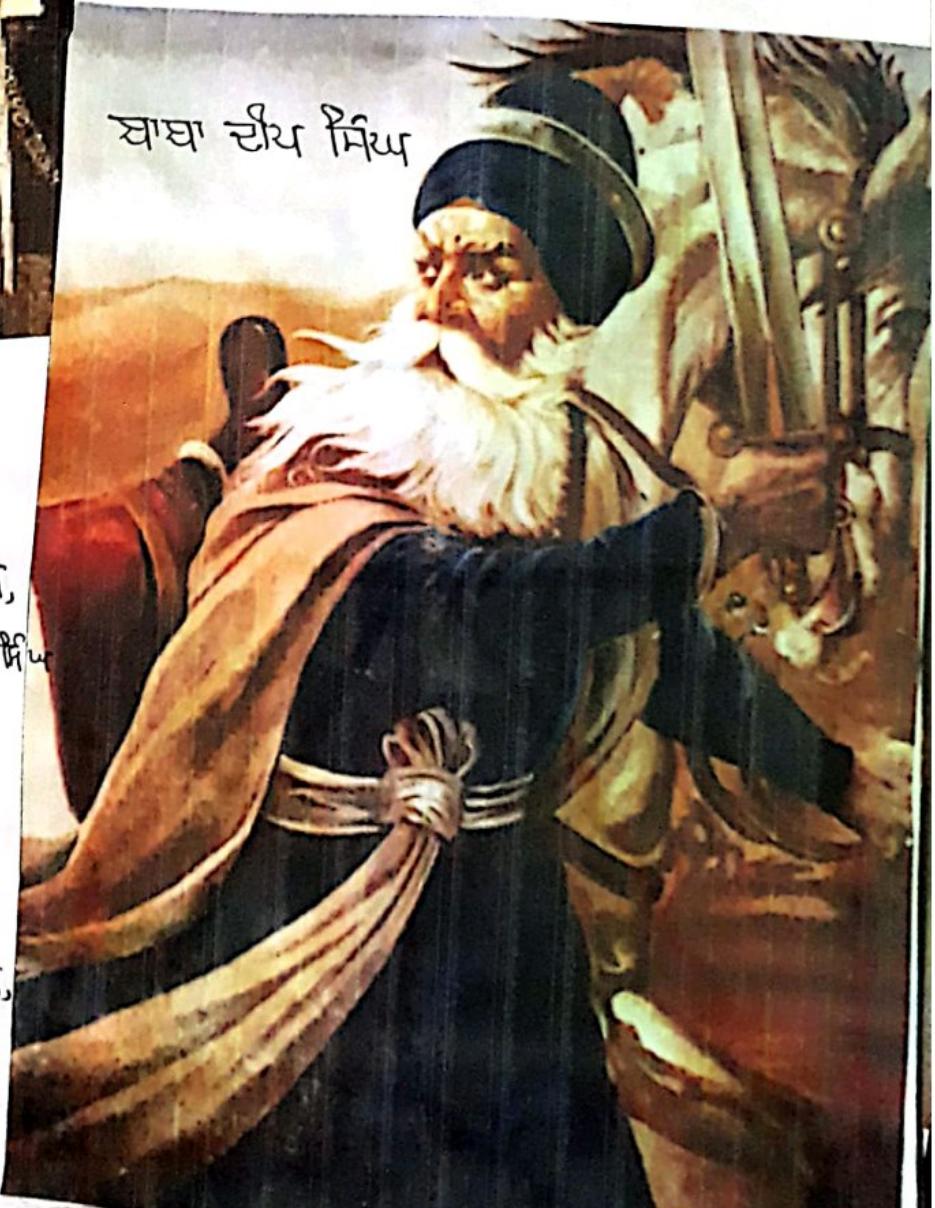
- * ਮੋਢੀ - ਜੈ ਸਿੰਘ
- * ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੌਜ਼ਵਾਨ ਪੈਂਡੀ ਵਿੱਚ ਰੱਹਿਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਾਂ ਪਿਆ।
- * ਦੂਜੇ ਸਰਦਾਰ → ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸਦਾ ਕੌਰ।
- * ਇਲਕੇ → ਮੁਕੋਬੀਅਂ, ਹੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਧਠਾਈਟ ਤੇ ਹਜੀਥੁਰ ਤੇ ਰਾਂਗੜਾ ਆਦਿ।

10. ਲੁਕੈਂਦੀ ਮੰਸਲ

- * ਮੋਢੀ - ਸ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ
- * ਲਾਹੌਰ ਨੇੜੇ ਨੁਕਾ ਨਾਮ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਥਿਆ।
- * ਇਲਾਕੇ → ਨੁਕਾ, ਚੁਨੀਆ, ਚੀਚਾਲਥੁਰ, ਸ਼੍ਰੀਰਗਤ੍ਤ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਅਹੰਦਾ।

11. ਸ਼੍ਰੀਹੀਦ ਮੰਸਲ

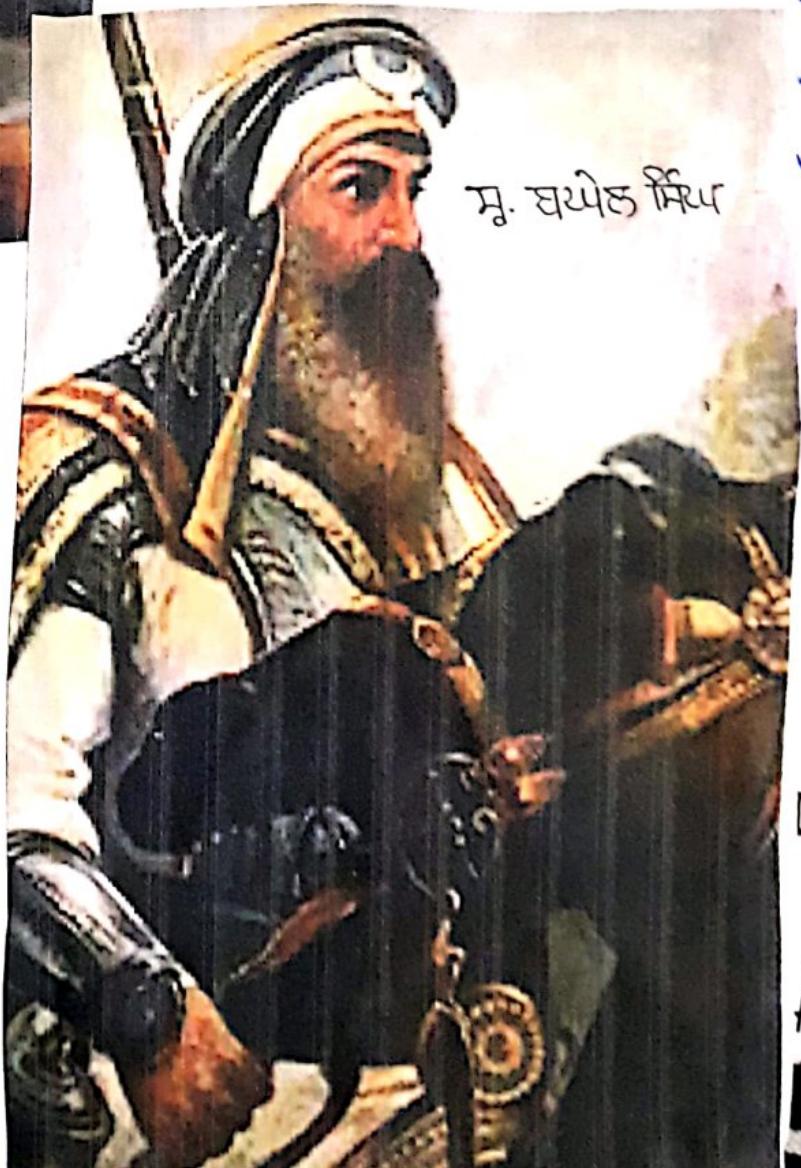
- * ਮੋਢੀ → ਸ. ਸੁਧਾ ਸਿੰਘ
- * ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ → ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਦੀਧ ਸਿੰਘ, ਕਾਮਵੰਡੀ
- * ਬਾਬਾ ਦੀਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀਹੀਦੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੰਸਲ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਹੀਦ ਮੰਸਲ ਥਿਆ।
- * ਇਲਾਕੇ, ਮਹਾਰਨਥੁਰ, ਸਹਜ਼ਾਦਥੁਰ, ਕੋਸ਼ਟੀ ਅਹੰਦਾ।

੭. ਫੁਲਕੀਆ ਮਿਸ਼ਨ

- * ਮੋਢੀ - ਚੈਯਰੀ ਫੁਲ (1627 - 1689)
- * ਚੈਯਰੀ ਫੁਲ ਦੇ ਨਾ ਤੇ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮ ਹਿਆ।
- * ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ → ਬਾਬਾ ਅਲ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਗਵਾਖਤ ਸਿੰਘ, ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ
- * ਇਲਕੇ → ਨਾਨਾ, ਚੌਟਾਲਾ, ਜੀਂਦਾ।

੮) ਡੁੱਲੋਵਾਲੀਆ ਮਿਸ਼ਨ
ਮੋਢੀ → ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਚ੍ਰੀਸਿੱਧ ਸਰਦਾਰ → ਤਰਾ ਸਿੰਘਪੰਥ
ਇਲਕੇ → ਫਿਲੋਰ, ਰਾਹੋਂ, ਨਕੋਦਰ, ਬੱਚੋਵਾਲ ਆਦਿ।

੯) ਕਰੋੜਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸ਼ਨ

- * ਮੋਢੀ → ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ
- * ਦੂਜਾ ਨਾਮ → ਚੰਗਾਝੀਆ ਮਿਸ਼ਨ।
- * ਚ੍ਰੀਸਿੱਧ ਨੇਤੁ → ਬਖੇਲ ਸਿੰਘ
- * ਇਲਕੇ → ਈਗਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਾਹੀਰ, ਰੁੜਕਾ।
- * ਰਾਜਧਾਨੀ, ਚੁਲੰਦੀ (ਕਰਤਲ ਅਤੇ ਜਗਾਧਰੀ ਵਿਚਕਾਰ)

੧੨: ਨਿਸ਼ਾਨਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ

ਮੋਛੀ → ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ

* ਇਹ ਖਲਸਾ ਦਾ ਨਿਸਾਨ ਸਾਹੇਬ
ਚੁੰਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ
ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨਵਾਲੀਆ ਪਿਆ।

* ਇਲਾਕੇ → ਅੰਬਲਾ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ,
ਸਿੰਘਵਾਲਾ, ਚੌਠਾਹਾ, ਅਮਲੋਹ
ਮਤੇ ਮਾਰਕੰਡ ਆਦਿ।

* 125-130 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਾ

੧) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਮੁਹਲੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਉੱਤਰ, ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਚੰਨਾ ਨੰ. 69, 70

੨) ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੰਦ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੋ ਲਜਈਆਂ ਲਜੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ, ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਚੰਨਾ ਨੰ. 73, 74

੩) ਚੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰ੍ਹੰਨ ਚ੍ਰੀਮੱਧ ਮਿਸਲਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ, ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਚੰਨਾ ਨੰ. 77 ਤੇ 78

ਖਾਨ-6 ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ

- ੧) ਹੁਕਮਨ੍ਤਮੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੀ ਅਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ?
 = ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੁਹਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕੀਤ ਕੇਤਾ ਹੁਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਧਰਮ ਖੁਥ ਵਿੱਚ ਤਿਸਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ।
- ੨) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੱਖਣਤੋਂ ਚੰਜਾਬ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਆਇਆ?
 = ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੈਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ।
- ੩) ਸਮਾਈ ਉਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਕਿਉਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ?
 = ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੱਲਾਦ ਜੱਲਾਦ ਅਤੇ ਫੌਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਲਾਦ ਸ਼ਾਸ਼ਲ ਚੰਗਾ ਤੇ ਬਾਜ਼ਲ ਬੰਗ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੀ ਰੀਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ।
- ੪) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਦੱਗ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?
 = ਕਿਉਂਕਿ ਸਦੱਗ ਦਾ ਹਾਵਮ ਉਸਮਾਨ ਥਾਂ ਹੀਨਾਂ ਉਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤਿਸਨੂੰ ਸਜ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।
- ੫) ਰਾਹੋਂ, ਚੀਜ਼ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ?
 = ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਤੁਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਫੇਜਾਦ ਵਿਰੁਧ ਹੰਥਾਰ ਚੁੱਕ ਲਏ ਸਨ।
- ੬) ਛੜੀਰ ਥਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਦਾ ਸੁਬੰਦਾਰ ਸੀ? ਤਿਸਦੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਕਿਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ?
 = ਤਿਹ ਸਰੀਰਿਦ ਦਾ ਸੁਬੰਦਾਰ ਸੀ। ਤਿਸਦੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਚੱਧੜ-ਪੰਡੀ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਈ।
- ੭) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
 = ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ 1716 ਈ. ਨੂੰ ਤਿਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- ੮) ਕਰੋੜ ਸੰਸਿਧੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਦਾ ਲੰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? = ਇਸਦੇ ਸੰਸਥਾਤਮਕ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਨਾਂ
- ੯) ਸਦਾ ਰੈਵ ਕੋਣ ਸੀ? ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਸ।
- ੧੦) ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਸੀ? = 12
- ੧੧) ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1754 ਈ. ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾਂ ਦੇ ਰਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ? = ਬੁੱਦਾ ਦਲ, ਤਰੂਣਾਦ
- ੧੨) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? = 27 ਅਕਤੂਬਰ, 1670 ਈ. ਨੂੰ
- ੧੩) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਬਚਥਨ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ? = ਲਡਭਣ ਦਾਸ।
- ੧੪) ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਕੋਈ ਗਿਆ? ਮਾਂਧ ਦਾਸ।
- ੧੫) ਗੁਰੂ ਰੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ
- ੧੬) ਮਾਂਧ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਮੈਲਿਆ? = 1708 ਈ. ਵਿੱਚ ਨੰਦੇਵ (ਮਹਾਂਸ਼ਾਹ)
- ੧੭) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚਾਰ ਚੂੰਸਿੱਧ ਲੜਾਈਆਂ ਦੱਸੋ? = ਸਮਾਈ, ਸਦੱਗ, ਚੋਧੜ-ਚਿੜੀ, ਗੁਬਾਸ
- ੧੮) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਰੀਰਿਦ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ? 22 ਮਈ, 1710 ਈ. ਨੂੰ।
- ੧੯) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਚੀਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਿੱਤ ਕਿਹੜੀ ਸੀ? ਸਰੀਰਿਦ ਦੀ ਜਿੱਤ।
- ੨੦) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਿਛੁ ਨੂੰ 'ਲੋਹਗੜ੍ਹ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ? ਮੁਖਲਿਸਥੁਰ
- ੨੧) ਸਰੀਰਿਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੋਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਕਿਸਨੂੰ ਰੋਖੁਕਤ ਕੀਤਾ? ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ
- ੨੨) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਤਿਸਦੇ 200 ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕਿਵੇਂ ਗ੍ਰੂਪਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
 = 3 ਦਰਸ਼ਿਕਾ, 1716 ਈ. ਨੂੰ।

1. ਚੰਦੀ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੁਲਕਾਤ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਤੁੱਤੇ 1708 ਈ. ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਂਦੇ ਗਏ ਨੰਦੈਜ਼ ਵੈਖੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਕਾਤ ਮਥੇ ਦਾਸ ਬੈਗਗੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰੋਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀਂਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨੀ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਮੁਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਹਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਭੁਖੇ ਵੀਂਚੇ ਬੰਜ ਤੀਰ, ਸਿੰਕ ਖੰਡਾ ਤੇ ਸਿੰਕ ਲਗਾਹਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਚਿੰਨ ਵਜੋਂ ਤੇਰ ਕੀਤਾ।

2) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸਮਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਤੁੱਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 26 ਜੂਨ, 1709 ਈ. ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਆਂ ਰਾਲੀਆਂ ਵੀਂਚ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲੱਗਾਂਗ 10,000 ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਆਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਐਹ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੱਲਾਦ ਮੱਧਦ ਜਲਲਾਉਦੀਨ ਅਤੇ ਫੇਟੇ ਸ਼ਾਹੀਬਜਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਲਾਦ ਝਾਸ਼ਲ ਚੇਗਾ ਤੇ ਬਾਸ਼ਲ ਚੇਗਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਰੱਹ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਤੀਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਛਕਮ ਦਾ ਧਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3) ਜ਼ਚੁਪੜ-ਚਿੜੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਤੁੱਤੇ ਸਰੀਰੀ ਦੇ ਸੁਬੰਦਰ ਵੜੀਰ ਖਾਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹਤ ਰਸ਼ਟ ਪੈਂਤੇ ਸਾਰੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਬਰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਧੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰੀ ਦੇ ਵੱਲ ਚਲੇ ਯਾ ਦਿੱਤੇ। 22 ਮਈ, 1710 ਈ. ਨੂੰ ਸਰੀਰੀ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ 16 ਕੁ. ਮੀ. ਦੂਰਬ ਵੱਲ ਚੁੱਚੜ-ਚਿੜੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਵੜੀਰ ਦੀਆਂ ਫੇਜ਼ਾਂ ਵੀਂਚ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵੀਂਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੜੀਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਦੇਂਦਿਨ ਬਾਅਦ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸਰੀਰੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿੱਤ ਲੈਲਾ।

4) ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਾਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਤੁੱਤੇ 1715 ਈ. ਵੀਂਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਕਲਾਨੈਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਧਾਰੇ ਅਬਦੁੱਸ ਸਮਦ ਦਾ ਨੇ ਵੈਸ਼ਾਲ ਮੈਨ ਤੌਹਿਤ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਚਲੇ ਚਾਏ। ਮੁਗਲ ਮੈਨ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਤੋਂ 6 ਕੁ. ਮੀ. ਦੂਰ ਚੱਛਮ ਵੱਲ ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਾਲ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਲਿਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਦੁਨੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵੀਂਚ ਸਰਨ ਲੈ ਕੇ ਮੁਗਲ ਮੈਨ ਦਾ ਢਾਟ ਕੇ ਮੁਰਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਗਲ ਮੈਨ ਨੇ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਚੌਹਾਂ ਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਚੋਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੇਜਨ ਸਮੱਗਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੇਂਗਨ ਭਾਈ ਬਿਨੈਦ ਸਿੰਘ ਆਧੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਵੇਲੀ ਵੀਂਚੋਂ ਭੇਜ ਨਿੱਕੀਲਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋਰ ਘਟ ਗਈ। 7 ਜੂਨ, 1715 ਈ. ਨੂੰ ਹਮਲਾਵਰ ਹਵੇਲੀ ਉੱਤੇ ਅਖੀਰਾਂ ਕਰਨ ਵੀਂਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਗਏ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਉਸਦੇ 200 ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੇ ਰਿਹਾ।

5. ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਹੀਲੀ ਮਿਸਲ ਕਿਹੜੀ ਸੀ? ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਤੁੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਹੀਲੀ ਮਿਸਲ ਫੈਜਲਚੁਰੀਆ ਜਾਂ ਸਿੰਘਚੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਸੀ। ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਲਵਾਬ ਕਲਾਨੈਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। 1753 ਵੀਂਚ ਕਲਾਨੈਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦਾ ਤੱਤੀਜਾ ਖੁਸ਼ਗਲ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਬੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਫੇਤੂ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਿਸਲ ਵੀਂਚ ਜਲੰਧਰ, ਫਰੂਜ਼, ਬਹਿਗਮਪੁਰ, ਚੱਟੀ ਆਦਿ ਇਲਾਕੇ ਸਾਮਲ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਸ਼ਗਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੁਤੁਰ ਭੋਗ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਅਖੀਰਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਫੈਜਲਚੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧੇ ਗਾਜ਼ ਵੀਂਚ ਸਾਮਲ ਕਰ ਲੈਲਾ।

ત્રણમ → 13 નવેમ્બર, 1780 (ગુંગરાંદાલા)

↓
માત્રા-પિંડા → મહાં સિંઘ સુંકરચોવીઆ, રાજ વૈર

↓
સિંહાં → અન્યાં

↓
નિર્ધના → ચોક્ક સહારી, ઉલદાર બાજી,
ચીર-અણાની

↓
રાજગોચી → 1792 દી. પિતુ દ્વારા મેં વારન (૧૨ સાલ)

↓
હિંદ્બા → 1796 મેહિંબ વૈર (કરુંદીઆ)

↓
ટિંકનીયી → 1792 તોં 1797 તુંક (માં રાજ વૈર, ચીદાન
લેખચર ગણે, સંસ મણ વૈર) નુંબાળગારેદ ક્રે

↓
મંદ્દલીઓ → 1799 દી. લાહોર તે, ભર્માન તે,
1805 દી. મીમુંસર દી નિર્દેશ

↓
સિંહ-મિસલાંદે → 1801 અવાલગાંદ, 1802 ચીનાટ,
1806 માલદા, 1807 ડેલેદાલીઆ મિસલ
1808 સિઅલબેટ, 1809 ગુજરાત, વર્ગેસિંઘીઆ

↓
મસીહમ એલારે → 1810 - નુંદી, 1811 ડેલેલયરીઆ

↓
ચીની જાંદે → 1807 કૃસુર, છેંગ, 1807-08 બગાદલયાર, (બિન કૃસુરે સ્થગાંદ વરે બિંગરાએ
ચુસ્થ તે સારીદાલ)

↓
દુદ્દીઓ નિર્દેશ → 1810 ચુસ્થાસ તે સારીદાલ

↓
ચુસ્થીઓ નિર્દેશ → 1809 જીમુ, કંગારી

↓
માલાન → 1818 માલાન, 1819 વસ્તમીર
1821 માટ્ટબ, 1821 ડેરજાંડ

↓
ચેમાદર

↓
અંગરેજ સિંહ મર્દીય → 1832 સિંહ દા ચુસુન

1836 સિંગારયુર દા મમલા

1835 ફોરેન્ઝયુર દા મમલા

1838 દ્રુયંધી મિયી

→ માટુ

→ 1839 દી.

Trucks

દેલેલયરીઆ
લાઈએન્ન (ફેન)

કૃસુર છેંગ બગાદલયાર
(બિન કૃસુરે સ્થગાંદ વરે બિંગરાએ
ચુસ્થ તે સારીદાલ)

માલાન આએ વસ્તમીરી ડેરે ચેંદ્રે સેંટ્રે
માલાન માટ્ટબ વસ્તમીર ડેરજાંડ પિસાદર

સિંહ દા સિંગારી ચુંગી ડેરે તીર
સિંહ સિંગાર્યુર ફોરેન્ઝયુર ડ્રુયંધી

ਥਾਠ-7 ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਮੁੱਢਲਾ ਜੀਵਨ, ਚ੍ਰਾਚਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ

18.

* ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਚੁਸ਼ਨਾ।

1) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਂਹੈਥਾ? = 13 ਨਵੰਬਰ, 1780 ਈ. ਨੂੰ।

2) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੀਤ ਸੀ? = ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ।

3) ਮੌਹਤਾਬ ਕੌਰ ਕੌਰ ਸੀ? = ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਤਨੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਡਾ ਕੌਰ ਹੋਈ।

4) ਪ੍ਰਿੱਕੜੀ ਦੀ ਸਰਚੂਸਤੀ ਦਾ ਵਾਲ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

= ਇਹ 1792 ਈ. ਤੋਂ 1797 ਈ. ਤੱਕ ਦੀ ਉਹ ਗਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸੁੱਕਰਚੋਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦੀ ਵਾਗਡੇਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਸ ਸਾਡਾ ਕੌਰ, ਮਾਤਾ ਗਾਜ ਕੌਰ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਖਤ ਰਿਹਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਫੁੱਲ ਰਹੀ।

5) ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ?

= ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੈਵੀਏ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਤੀਗ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

6) ਭ੍ਰਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਲਾਫ਼ ਕਿਹੜੇ? ਸਰਦਾਰ ਸਨ?

= ਜੰਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗੀ, ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗੀ, ਜੋਧ ਸਿੰਘ।

7) ਮੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਲੇਹਗੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਉਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ?

= ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰੀਮਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਾਹ ਚੁੱਗ ਸੀ ਅਤੇ ਲੇਹਗੜ੍ਹ ਦਾ ਅਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਨਿਕ ਮਹੱਤਵ ਸੀ।

8) ਤਥਾ ਸਿੰਘ ਘੋਬਾ ਕਿਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਹੋਤਾ ਸੀ? = ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ।

9) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਜਿੱਤ ਕਿਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਨ ਚੁਪਤ ਕੀਤੀ?

= ਫੌਰ ਅਕੀਨੀਕੀਨ।

10) ਜੰਮ੍ਹ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੋਂ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਕਿਸਨੂੰ ਬਣਾਇਆ? = ਜਮਾਦਾਰ ਸੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ

11) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਖਰੀ ਜਿੱਤ ਕਿਹੜੀ ਸੀ? = ਚੇਸ਼ਾਵਰ ਦੀ।

12) ਕਿਹੜੇ ਥੁੱਕ ਨੂੰ ਰੱਟਈਆ ਰੰਗਰੀ ਦਾ ਥੁੱਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? = ਲੋਸ਼ੀਂਗਰਾ।

13) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੂੰਸਿੱਧ ਸੈਨਾਚਤੀ ਕੌਰ ਸੀ? = ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਲਲਵਾ।

14) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਯੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ? = ਲੁਹੌਰ।

15) ਬਾਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸ ਚੰਗ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ? = ਹਸਮਤ ਜੌਂ ਨੂੰ।

16) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਚੁੱਤਰ ਦਾ ਕੀ ਲਾਂ ਸੀ? = ਖੜਕ ਸਿੰਘ।

17) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਕਿਂਤੁ ਚ੍ਰਾਚ ਕੀਤੀ? = 1799 ਈ. ਵਿੱਚ।

18) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਤੇ ਕਿਂਤੁ ਰਾਬਜ਼ ਕੀਤੀ? = 1818 ਈ. ਵਿੱਚ।

19) ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਕਈਤਾ = 1819 ਈ.

20) ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਕਈਤਾ = 1834 ਈ.

* 50-60 ਸਥਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ।

1) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚਚਨ ਅਤੇ ਸੰਖਾਅ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਈਆਂ ਦਾ ਇਰਲੋਤਾ ਚੁੱਤਰ ਸੀ, ਚੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਗੱਜਗੱਵਾਲਾ ਇਥੇ ਭਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਪਤਾਈ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੇਲਚਸਥੀ ਨਾ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਨਧੜ ਹੀ ਰੇਹਾ। ਉਹ ਅਪਣਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਸੀਵਰ ਚੈਕਿਊ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਬਾਜੀ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਿਤਾਉਂ। ਉਹ ਬਚਚਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚੰਗ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੇ ਤੀਰ-ਅਦਾਜ ਬਾਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਚਚਨ ਵਿੱਚ ਚੇਤਰ ਜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਜ਼ਿਹਰੇ ਤੇਜ਼ੀਨ ਦੇ ਨਾਤਾਂ ਦੇ ਅੱਖ ਜਲੀ ਰਾਈ।

2) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚਚਨ ਦੀਆਂ ਬਹਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲੱਖੋ।
ਉੱਤੇ ਛੇਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਥਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਹੋਦਰਾ ਦੀ ਮੁੰਹੀਮ ਵਿੱਚ ਆਧੇ ਹੋਏ ਹਾਥਾ ਦਾ ਸਥ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਵੈਖੀ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਰਉਣ ਦੇ ਲਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਗੋਲ-ਬਾਰੁਦ ਵੀ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੇਡਾ ਹੋਏ ਇਕੱਲ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਵਾਧੇਸ ਆਰਿਗ ਸੀ। ਕਿ ਚੱਠ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਸਰਹੁਦ ਹਸਮਤ ਦੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਉਹਲੇ ਲੁਕ ਗਿਆ। ਕਰੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸ਼ਾਹੀ ਕੋਲ ਲੰਘ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਹਸਮਤ ਦੇ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਤੇ ਉਲਟ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਯਤ੍ਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਸਮਤ ਦੀ ਮੁੰਹ ਤੋਂ ਹੋਏ ਚੌਠਾਂ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੀਨ ਮੰਨ ਲਈ।

3) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਉੱਤੇ ਰਥਜ਼ੇ ਦਾ ਹਾਲ ਲੱਖੋ।
ਉੱਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲਿਵੀ ਭੇਗੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਤੁਗ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੱਤੁਰ ਹਿੱਖ ਕੇ ਬੇਨੌਜੀ ਕੀਤੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਜ਼ੇ ਰਹੇ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਦਾ ਕੋਰ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਹੱਲ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਸ਼ੀਹਰ ਅੰਦਰ ਚੁੱਚ ਜਾਣ ਤੇ ਭੇਗੀ ਸਰਦਾਰ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਹੀਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਹਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੁੱਜ ਗਏ। ਇਕੱਲਾ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਹਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੁੱਜ ਗਏ। ਇਕੱਲਾ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਰ ਉਹ ਵੀ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਲਾਈ, 1799 ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਧਿਗਰ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ।

4) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਮੱਤਤਾ ਲੱਖੋ।

ਉੱਤੇ 1) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰੀਮਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਹ ਪਾਈ ਸੀ।
2) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ੈਨੀਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧ ਹੋਇਆ।
3) ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਤੁੱਬੇ ਅਤੇ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਬਈ ਜਮਜਸ਼ਮਾ ਤੋਥ ਮਿਲੀ।
4) ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਚੂਸਿੱਧ ਸੈਨੀਕ ਅਗਲੀ ਫੁਲ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੂਧਤੀ ਹੋਈ।
5) ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋਈ ਉਸਦੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਹਿਰੁਸਤਾਨੀ ਮੁਮਲਭਾਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੈਨੀਕ ਵੀ ਆਉਣ ਲੱਗੇ।

5) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੱਤਰ ਮੰਸਲਾਂ ਤੇ ਕਰੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅੰਧਿਕਾਰ ਕੀਤਾ?

ਉੱਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੱਤਰ ਮੰਸਲਾਂ ਨਾਲ ਕੋਸਤੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੰਸਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਧਿਕਾਰ ਕੀਤਾ।

1) ਕਰੁੰਈਆ ਮੰਸਲ → ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹਿਯਾਂ ਦੀ ਮੰਸਲ ਸੀ। 1821 ਈ। ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਖੀ ਸੱਸ ਸਾਹ ਕੋਰ ਨੂੰ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਵਲ ਬੱਧਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਥਾਰੀ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਉਤੇ ਉਸਨੇ ਅੰਧਿਕਾਰ ਕਰ ਲੱਗਿਆ।

2) ਰਾਮਗੜੀਆ ਮੰਸਲ → 1815 ਈ। ਵਿੱਚ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁੰਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਘੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੰਲਾ ਲੱਗਿਆ।

3) ਆਹਲਾਵਾਲੀਆ → ਟਤੀ ਸਿੰਘ ਆਹਲਾਵਾਲੀਆ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਈ ਜਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। 1825-26 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਗਤ ਗਏ। ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਮਤਲੁਜ਼ ਦੇ ਉਤੇਰੇ ਚੱਫ਼ਮ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਇਲਾਗਿਆਂ ਤੇ ਕਥਜ਼ਾ ਕਰ ਲੱਗਿਆ।

6) ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਸਿਟ ਲੱਖੋ।

ਉੱਤੇ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਮਾਹ-ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧ ਹੋਇਆ।
2) ਚੰਥਈ ਰੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਫਗਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵੱਜੀਏ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਿਧੀ ਅਫਗਾਨਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵਧਾਰ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਅਮਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧ ਹੋਇਆ।
3) ਇਸ ਜਿੱਤ ਵਾਰਨ ਸਾਗ ਰੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਲੋਹ ਮੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਮਾਟਕ ਦੀ ਲਕਾਈ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ।

ਮੁਲਤਾਨ ਅੰਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਂਗ ਚੌਹਲਾਂ ਮਾਟਕ ਦੀ ਮੁਹਾਲ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਸੀ। 1813 ਈ. ਵਿੱਚ ਰਾਬਲ ਦੇ ਫੌਜ਼ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਉੱਤੇ ਸਾਂਚਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿਲੇ ਰਿੱਕ ਸਮਝੌਤ ਹੋਇਆ। ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਜ਼ਿੱਤ ਵਿੱਕੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਤ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਸ ਬਾਲੇ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਨੂੰ ਅਟਕ ਨਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀਹੇਗੋਗਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਚਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜ਼ਿੱਤ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਰਤਾਂ ਲਗੀ ਹੋਇਆਂ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਅਟਕ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿੱਚਾਰ ਬਣੀਏਗਾ। ਉਸਤੋਂ ਚੌਹਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਆਖਣੇ ਵਿੱਚ ਮੰਤਗੀ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਟਕ ਦੇ ਹਕਮ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ। ਉਹ ਮਾਟਕ ਦਾ ਪ੍ਰਿਲੁ ਰਿੱਕ ਲੱਖ ਰਖਣੇ ਸਲਾਨਾ ਆਮਦਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੱਗੀ ਰਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਿੱਠ ਗਿਆ। ਫੌਜ਼ ਦਾ ਰਿੱਦ ਸੰਹਾਂ ਦਾ ਗੈਟਾਂ ਤੇ ਮੈਲ ਲੈ ਕੇ ਅਟਕ ਵੱਲ ਰੁਚ ਕਰ ਰਿੱਤਾ। 26 ਜੂਨ, 1813 ਈ. ਨੂੰ ਹਜ਼ਰੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇੱਕ ਅਮਾਨ ਦਾ ਯੋਧ ਹੋਇਆ। ਇਸਨੂੰ 'ਛਲ' ਦਾ ਯੋਧ ਵੀ ਕੋਹੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਯੋਧ ਵਿੱਚ ਮੰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੱਤ ਹੋਈ।

੪) ਸੰਖੇਪ ਦੇ ਚੁਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤੇ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਦੀਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਚੁਸ਼ਨ ਸੀ ਸੰਖੇਪ ਦੇ ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਚੁਕੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ 1830-ਤੇ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਚਰ ਤੁਹਾਡ ਦੇ ਰਾਵਰਨਾਂ-ਨਨਗਲ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਲਾਉਂਦੇ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਲਾਲ, 26 ਅਕਤੂਬਰ, 1831 ਨੂੰ ਰੋਚੜ ਵਿੱਖੇ ਮੁਲਕਾਤ ਰੋਖ ਲਈ। ਦੂਜੇ ਚੁਸ਼ਨ ਰਾਵਰਨਾਂ-ਨਨਗਲ ਦੇ ਕਰਲਾਂ ਚੌਂਟਗਰ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਦੇ ਅਮੀਰਾਂ ਲਾਲ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਆਖਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋਗਾ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਰੱਗ ਦਾ ਬੁਨਾਵ ਦੇਖ ਲੱਗਾ।

੫) ਸਿਕਾਰਧਰ ਦਾ ਚੁਸ਼ਨ ਕੀ ਸੀ?

ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤੇ ਹੀਂਦ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਚਾ ਅੰਧਿਕਾਰ ਸੀ। 1834 ਵਿੱਚ ਚੌਹਲਾਂ ਅੰਤੇ 1836 ਈ. ਵਿੱਚ ਦੁਆਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰੀ ਕਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਅੰਹੀਂ ਮੈਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਖੇਪ ਦੀ ਲੱਟ-ਖੋਠ ਕਰਨੇ ਲਗੇ ਹਟਕੇ ਸਨ। ਸੰਖੇਪ ਸੈਲ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚੁਕੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਬਜ਼ ਕਰ ਲੈਲਾਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਖੇਪ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਰਤਾਂ ਦੂਰੀਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਰਾਵਰਨਾਂ-ਨਨਗਲ ਦੇ ਕਰਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਰਨਾਂ-ਨਨਗਲ ਅਵਲੈਂਡ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਦੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨੂੰ ਸਿਕਾਰਧਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਨਾ ਸਲਾਨ ਟੈਂਕਸ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੈਲ ਸਬੰਧ ਵਿੱਗੜ ਗਏ।

੧੦) ਫਿਰੋਜ਼ਖੁਰ ਦਾ ਕੀ ਮਸਲਾ ਸੀ?

ਉੱਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਖੁਰ ਹੋਰ ਮਹਿਤਵਪੂਰਨ ਸੰਹਿਰ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੋਈ ਰਿਸਤੇ ਰਾਬਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਚੌਹਲਾਂ ਹੀ 1835 ਈ. ਵਿੱਚ ਫਿਰੋਜ਼ਖੁਰ ਦੇ ਰਾਬਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਬਲੜ ਸੈਗਸ਼ ਹੋਈ। ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਖੁੱਲ ਕੇ ਵਿਖੋਚਾ ਕੀਤੀ। 1838 ਈ. ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ਖੁਰ ਨੂੰ ਛਾਊਂਦੀ ਵਿੱਚ ਬਰਲ ਦੀਤਾ।

* 125-130 ਸ਼ਾਬਦਾਂ ਵਿਲੇ ਉੱਤੇ।

(ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਡੇ)

੧) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਵਮੁੰਨ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੱਤ ਦਿੱਤਾ? = ਚੰਨ ਨੰ: 85, 86, 87

੨) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। = ਚੰਨ ਨੰ: 89, 90

੩) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਜ਼ਿੱਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। = ਚੰਨ ਨੰ: 90, 91

੪) ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਵਹ ਦੀ ਜ਼ਿੱਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। = ਚੰਨ ਨੰ: 92, 93

੫) ਕਿੰਨਾ-2 ਮਸ਼ਿਲਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਈ?

- ਚੰਨ ਨੰ: 95, 96

- ੧) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਿਨੇ ਸਦਨ ਹਨ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੋੜੋਂ ਦੋ ਸਦਨ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਵਿਧਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ।
- ੨) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਬਰ ਸ਼ਹਨ ਲਈ ਕੀ ਆਗਤਾਂ ਹਨ?
- ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਗੀਰਕ ਹੋਵੇ। "ਉਸਰੀ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ।
- ੩) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਅੱਟ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਨੇ ਮੈਬਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?: 60 ਅਤੇ 500
੪. ਸਥਾਨ, ਸਿਲ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਚੌਂਗਾ ਹੈ?
- ਅੰਹਲਾ ਯਤਾਅ - ਬਿਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਚੀਹੜੀ ਅੰਹਲਾ
੧) ਦੂਜਾ ਯਤਾਅ - ਬਿਲ ਦੀ ਹਰੇਕ ਧਾਰਾ ਉਤੇ ਬੰਹਸਤ
੨) ਤੌਜ਼ਾ ਯਤਾਅ - ਬਿਲ ਉਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਤਦਾਨ
ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਲ ਦੁਸਤੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਰੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ੫) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਚੀਕਰ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- ਸਚੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੁਣਾਨਗੀ ਅੰਤੇ ਇਸਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਇਸਰੀ ਚੌਣ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਬਰ ਆਖੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ੬) ਵਿਧਾਨ ਚਗੀਸ਼ਦ ਦੇ ਕਿਨੇ ਮੈਬਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?
- ਇਹ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦਾ ਉੱਚਰਲਾ ਸਦਨ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੈਬਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤੀ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ ਤੁਹਾਈ ਮੈਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ।
- ੭) ਵਿਧਾਨ ਚਗੀਸ਼ਦ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਚੌਸੇ?
- ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਤੁਹਾਈ ਮੈਬਰ ਹਰ ਤੋਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਿਟਾਈਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਚਗੀਸ਼ਦ ਦੇ ਮੈਬਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ।
- ੮) ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- ੧) ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਤੇ ਸਮਵਰਤੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਵਿੱਚਿਆਂ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ॥) ਮੰਤਰੀ ਚਗੀਸ਼ਦ ਕੁਝ
ਨਿਯੰਤਰਨ ॥) ਟੈਕਸ ਲਾਉਵੇ, ਸੋਚ ਕਰਨੀ ੪) ਬਜਟ ਚਾਸ ਕਰਨਾ ॥) ਚੌਣ ਸੰਖੇ ਸਕਤੀਆਂ
- ੯) ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਚੁਣਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚੰਨ ਸਾਲ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ੧੦) ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਅੰਤੇ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ੧੧) ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਕਟ ਸਮੇਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਕੀ ਸੰਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਕਟ ਸਮੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੈਗ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰ
ਦੇਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਰਜਾ ਦਾ ਸਮੁੱਲਾ ਰਾਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ੧੨) ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਕਿਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? = ਚੰਜ ਸਾਲ (ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੁਸ਼ੀ ਤੱਕ)
- ੧੩) ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਕਿਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? = 62 ਸਾਲ ਤੱਕ
- ੧੪) ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀ ਆਗਤਾਂ ਹਨ?
ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਗੀਰਕ ਹੋਵੇ। ੧) ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰਲੀ ਮਾਹਾਲਤ ਵਿੱਚੋਂ ਜੱਜ ਗਿਆ
ਹੋਵੇ। ੨) ਉਸਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਤੁੰਹ ਮਾਹਾਲਤ ਵਿੱਚੋਂ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।
- ੧੫) ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਨੇ ਜੱਜ ਹੀਦੇ ਹਨ?
- ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਅਤੇ ਕੋਈ ਤੁੰਹ ਜੱਜ ਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖੀਆਂ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰੱਗਾਂ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮੇਂ
ਪ੍ਰਤੀ ਚਰਮਾਨੈਟ ਅਤੇ 7 ਔਡੀਸ਼ਾਲੂ ਜੱਜ ਹਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ ਜੱਜ ਅਤੇ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ
ਸੂਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰੰਜਨ ਹੋਣੇ ਵੱਧੀ ਹਨ। (੨੦੧੭)

- 5) ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਚਾਰੇ ਕੰਮਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।
- ਉੱਤੇ ॥) ਚੁਸ਼ਾਸ਼ੋਕਤ ਹੈ ਮੁੜਾ ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਹਿ ਚੁਸ਼ਾਸ਼ੋਕ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਚੁਲਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਗੀ ਵਾਹੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ (ਮੰਤਰੀ) ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ॥) ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ > ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਆਰੰਖਰ, ਸਮਾਜਿਕ, ਤੇ ਮੰਤਰਾਲਾਰਾਂ
 ਵਿਵਾਸ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।
- ॥) ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ > ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਤਲਾਈ ਲਈ ਹੀਤ ਦੇਣਾ
 ਲਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

॥) ਹੋਂਤੀ ਹੈ ਮੁੜਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਬਜਟ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੈਂਦ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਆਨ ਹੋਵਣਾ ਹੈ।
 ਕਿਵੇਂ ਵੱਖ - ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਸ ਤੁਗਾਂ ਦਾ ਸਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ।

- 6) ਮੰਦਿਹਾਨਿਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਓਸ਼ਾਨ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਦੇ ਚੁਸ਼ਾਸ਼ੋਕ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਹੈ।
- ਉੱਤੇ ॥) ਰਾਸ਼ਟਰਧੀ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਚਾਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਬਹਥਾਸਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
 ਤੰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ॥) ਰਾਸ਼ਟਰਧੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਰਾਜਧਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਮਮਲੀ ਰਾਜ - ਚੁਭੁੱਖ ਬਣਾਉਣਾ।
- ॥) ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਧੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਵਿਧਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ
 ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਚੂਝਣ ਹੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

- ॥) ਲੋਕ ਮਾਨਸਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ / ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇ।
- ਉੱਤੇ ॥) ਲੋਕ ਮਾਨਸਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਵੀਬ ਤੇ ਸ਼ੈਖਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ॥) ਲੋਕ ਮਾਨਸਤਾਂ ਚੂਭਾਉਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਰੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ॥) ਰੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨੀ ਨਿਆਂ ਫੁੱਲਦਾ ਹੈ।
- ॥) ਲੋਕ ਮਾਨਸਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਮਨ ਵੀਂਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇਣਾ ਕੌਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ
 ਫੈਸਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾਲ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੂਰਵਾਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਜ ਸਰਕਾਰ ਭਾਗ ਨੰ: 6 (ਰਾਜਧਾਲ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਵਿਧਾਨ ਖੋਜ)

- * ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਹੋਰਲਾ ਸਦਨ)
- * ਅਸਥਾਈ ਸਦਨ
 - * ਮੰਘਰ - MLAs
 - * ਸੰਖਾਅ - ਵੱਡਾ ਤੋਂ ਵੱਡਾ 500, ਚੱਟੋਂ-ਚੱਟ 40
ਚੱਗਾਬ - 117
 - * ਚੁਣ ਵਿਧੀ - ਚੂਡੁੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ
 - * ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ - ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਲੋਤੇ ਯੁਦੁਚਰੀ
 - * ਸਥੀਰਾ - ਰਾਹ ਕੇ. ਚੀ. ਸਿੰਘ, ਫਿਲਟੀ - ਅਜੰਬੀਸਿੰਘ
ਵਿਕੀਨੇਤੀ - ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ।
 - * ਛੋਗਤਾ - 25 ਸਾਲ, ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ।
 - * ਕਾਰਜਕਾਲ 5 ਸਾਲ
 - * ਮੌਗਲੇ ਇੰਡੀਅਨ - 01 (ਨਾਮਜ਼ਦ ਰਾਜਧਾਲ ਵੱਲੋਂ)
 - * ਮੰਤਰੀ ਚਾਰੀਸ਼ਦ ਉੱਤਰਦਾਈ ਹੈ।
 - * ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ - ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕੈਬਿਨੇਟ ਮੰਤਰੀ
 - * ਮੰਤਰੀ ਚਾਰੀਸ਼ਦ - ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਕੈਬਿਨੇਟ, ਰਾਜ ਤੇ ਉੱਧ ਸਾਰੇ ਅਸਲੀ ਕਾਮਯਾਲਕਾ, ਰਾਜਧਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁੱਖੀ।

ਵਿਧਾਨ ਚਾਰੀਸ਼ਦ (ਉੱਤਰਲਾ ਸਦਨ)

- * ਸਥਾਈ ਸਦਨ
 - * MLCs
 - * ਸੰਖਾਅ - ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕੁਲ ਮੰਘਰਾਂ
ਦਾ ਤੁੰਨ ਚੱਟੋਂ ਚੱਟ 40
 - * ਚੁਣ ਵਿਧੀ - ਅਚੂਡੁੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ
 - * ਵਿਧਾਨ ਚਾਰੀਸ਼ਦ - 7 ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ
(ਜਥ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਉਂ)
 - J&K ↓ Bihār ↓ Telengānā ↓ Kārṇātakā ↓ M.P. ↓ A.P. ↓ U.P. ↓
ਚੋਹਾਤਾ - 30 ਸਾਲ
 - ਕਾਰਜਕਾਲ - ਛੇ ਸਾਲ
 - ਨਾਮਜ਼ਦ - ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ 1/5
 - * ਮੰਤਰੀ ਚਾਰੀਸ਼ਦ ਉੱਤਰਦਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- CLASSTICK
C - ਪੰਜਾਬ ਪੰਜਾਬ ਜੇਸਾ。
L - ਪੰਜਾਬ
A - ਆਗਰ
S - ਸ਼ਾਹੀਸ਼ਰ
D - ਪੰਜਾਬ, ਸਾਈਸ਼ ਰੇ
K - ਕੰਨੌਹ

ਚਾਠ-13 ਤਾਰੀਖ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸੁਹੱਪ

ਚੌਥੇ ਪ੍ਰਾਂਗਿਨੀਆ → ਚੌਥੇ ਯੇਤਰੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਨਾ → ਵੈਟਰ ਸੁਹੱਪੀ ਤੀਆਰ ਕਰਨਾ → ਚੌਥੇ ਮਾਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੌਲਕੁਨ → ਰਾਮਜ਼ਦਰੀ ਫਾਰਮ ਤੁਹਨਾ → ਨਾਮ ਵਾਧਸੀ → ਚੌਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਣੇ → ਚੌਥੇ ਸੁਹੱਪੀ → ਪਾਂਘ ਦੀ ਰੀਹਲਾਂ ਸਮਾਚਾਰੀ → ਵੈਟਾਂ → ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਨਤੀਜੇ।

- ੧) ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? = ਲੋਕਾਂ ਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਸਨ।
- ੨) ਤਾਰੀਖ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ? = ਤਾਰੀਖੀ ਨਾਗੀਰਕ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰੁਤਾ।
- ੩) ਚੌਥੇ ਵਿਦੀਆਂ ਕਿਨੇ ਚੁਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? = ਦੋ (ਚੂਤੁੱਖ, ਅਖੂਤੁੱਖ)
- ੪) ਲੋਕਮੱਤ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? = ਸਰਵਜਨਕ ਮਾਮੌਲਾਂ ਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਹਾਈ।
- ੫) ਸਾਹਮਿਤ ਲੋਕਮੱਤ ਲਈ ਕੀ ਹੁਕਾਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? = ਅਨਿਧੜਤ, ਜਾਤੀਵਾਦ, ਗਾਰੀਬੀ
- ੬) ਤਾਰੀਖੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਸੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਇ ਹੋਇਆ? = 28 ਦੰਬਿਤ, 1885 ਈ. ਨੂੰ ਮੰਗਰੋਜ ਅੰਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਉ. ਹੋਉਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਇਆ।
- ੭) ਤਾਰੂਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤਾ = ਧਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਾ ਨਹੀਂ।
- ਉੱਤੇ,
- ੮) ਚੌਥੇ ਮਾਨੋਰਥ ਚੱਤਰ ਕੀ ਹੈ? = ਚੌਥਾਂ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚਾਰਟੀ ਦਾ ਲੋਖਾਤੀ ਚੂਗਗਮਾ।
- ੯) ਤਾਰੂਤ ਵਿੱਚ ਚੀਹਲੀਆਂ ਆਮ ਚੌਥਾਂ ਕਰੋਂ ਹੋਈਆਂ? = 1952 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ੧੦) ਤਾਰੀਖੀ ਰਾਸ਼ਟਰਚਾਰੀ ਦੀ ਚੌਥੇ ਕਿਸ ਵਿਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? = ਅਖੂਤੁੱਖ ਚੌਥੇ ਵਿਦੀਆਂ।
- ੧੧) ਚੌਥੇ ਕਾਮਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਲਿਖਕੀ ਕੇਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾਲ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ? = ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਸਾਡੇ ਸੌਮਈਆਂ।
- ੧੨) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮਾਕਾਲੀ ਦਲ, ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? = 1920 ਈ. ਵਿੱਚ (ਮਾ. ਤਾਰੀਖੀ ਸੰਖਾ)
- ੧੩) ਤਾਰੀਖੀ ਕੌਮਤੂੰਨਸਟ ਚਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਕਰੋਂ ਹੋਈ? = 1924 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ੧੪) ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਚਾਰਟੀ - 1934 ਈ., ਸਾਰਵਮਵਾਦੀ ਚਾਰਟੀ - 1964 ਈ., BJP - 6-4-1980
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੂਬੰਸਾਕ ਕਮੇਟੀ - 1926 ਈ. ਵਿੱਚ,

* 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਉਤੇ।

੧) ਤਾਰੂਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤਾ

ਉੱਤੇ, ਤਾਰੂਤ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਜ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰੇਕ ਨਾਗੀਰਕ ਨੂੰ ਅਭਾਵਹੀ ਇੱਛਾ ਮੁਨਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਮੁਹਾਉਣ ਦਾ ਅੰਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਨਾਗੀਰਕਾਂ ਦੇ ਯਾਗੰਮਰ ਮਾਮੌਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸ਼ਲ ਅੰਦਰੀਜ਼ੀ ਲਗੇ ਕਰਦਾ। ਤਾਰੂਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਧਰਮ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

੨) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮਾਕਾਲੀ ਦਲ, ਦੀ ਚੂਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ।

ਉੱਤੇ, ਹੁਗਮਤੀ ਗੁਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਾਦ ਮਸ਼ੀਂਤੁੱਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਾਈ ਹੋਏ, ਰਾਫਦਾਰਾਂ ਚੂਬੰਸਾਕ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਮੈਹਾ-ਸ਼ਕਾਲ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਗਾਰੀਬੀ, ਕੀਗਾਲੀ ਤੇ ਤੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਅਨਿਧੜਤ, ਛੁਤ-ਛਾਤ ਤੇ ਜਾਤ-ਧਾਰ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ, ਰਾਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਵੁਰਤੇ ਤੇ ਬੰਦੂਸ਼।

੩) ਤਾਰੀਖੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ।

ਉੱਤੇ, ਧਰਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਗੁੱਟ ਨਿਰਲੋਚਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਮਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ, ਉਦਯੋਗਕ ਚੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ, ਚੇਤੀ ਦਾ ਮਾਧਿਨਿਕੀਵਹਨ।

੪) ਤਾਰੀਖੀ ਜਨਤਾ ਚਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ।

ਉੱਤੇ, ਸਮਾਨ ਸਿਵਲ ਕੰਡ, ਯਾਰਾ 170 ਦੀ ਸਮਾਚਾਰੀ, ਗਾਰੀਬੀ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਮ੍ਰਾਂਮਾ, ਗੁੱਟ ਨਿਰਲੋਚਾ ਵਿਚੇਸ਼ ਨੀਤੀ।

- ੫) ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਖੇਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
 ਉਤਸ਼ਾਹ 1) ਚੌਥੇ ਖੇਤਰ ਨੰਸਚਤ ਕਰਨਾ → ਸਭ ਤੋਂ ਚੀਹਲਾ ਕੰਮ ਚੌਥੇ ਖੇਤਰ ਨੰਸਚਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚੁਡੀਆਂਕਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ੧) ਵੈਟਰ ਸੂਚੀ, ਚੌਥੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵੈਟਰ ਸੂਚੀ ਤੀਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਵੈਟਰ ਨੈੱਟ ਦਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਰਾਮ ਵੈਟਰ ਸੂਚੀ ਵੈਂਡ ਦਰਜ ਹੋਵੇ।
- ੨) ਚੌਥੇ ਮੰਤੀਦਾ ਮੈਲਾਨ → ਚੌਥੇ ਆਯੋਗ ਚੌਣਾ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚੌਥੇ ਮੰਤੀਦਾ ਨੰਸਚਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ੩) ਤ੍ਰੀਜੀਦਾਰ ਦੀ ਚੌਥੀ → ਚੌਣਾ ਤੋਂ ਚੀਹਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਚਾਰਟੀਆਂ ਆਧੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣੀਆਂ ਹਨ।
- ੪) ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਚੱਤਰ ਦਾ ਖਲ ਕਰਨਾ → ਮਾਧਰੀ ਤੰਤੀ ਤੋਂ ਚੀਹਲਾਂ ਤ੍ਰੀਜੀਦਾਰ ਆਧੇ ਰਾਮਜ਼ਦਗੀ ਚੱਤਰ ਦਾ ਖਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਤੰਤੀ-ਅੜਤਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਮ ਵਾਧਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਨੰਸਚਤ ਮੰਤੀਦਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ੫) ਚੌਥੇ ਸੂਰੀਂ → ਚੌਥੇ ਮੁਹੰਮ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਸਟਰ ਲਾਉਣ, ਮਡਾਵਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਭਾਸ਼ਣ ਦੈਣ, ਜਲਸਾ ਕੇਢਾ, ਹੈਲੀਆਂ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। 48 ਅੰਕ ਚੀਹਲਾਂ ਚੌਥੇ ਸੂਰੀਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ੬) ਮਤਦਾਨ → ਨੰਸਚਤ ਮੰਤੀਦਾ ਤੋਂ ਲੋਕ ਮਤਦਾਨ ਕੇਂਦਰ ਚੱਤਰ ਕੇ ਗੁਪਤ ਮਤਦਾਨ ਦੁਆਰਾ ਆਧੇ ਵੈਟ ਮੰਧਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ੭) ਗਿਣਤੀ → ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੈਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਮਤ ਚੁਣਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜ੍ਹ ਚੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੮) ਲੋਕਮਤ ਦੀ ਭੂਮਕਾ ਦੱਸੋ।

- ਉਛਲੇ ਲੋਕਮਤ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਅਤੁਨ ਹੋਵਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮਤ ਉਸਦੇ ਚੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਮਤ ਨੂੰ ਕੌਲਾਮਾਇਆਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਮਤ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਲਟਕਾਈ ਤਲਦਾਰ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੇਤਾਵਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਮਤ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦਕੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

੯) ਤਾਰੀਂ ਜਨਤਾ ਚਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਨੈੱਟ ਸੈਲਿੰਗ।

= ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਚੰਨ੍ਹ ਨੰ. 145 ਦੇਖੋ।

੧੦) ਤਾਰੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਂਗਰਸ਼ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਤੀ ਤੇ ਨੈੱਟ ਸੈਲਿੰਗ।

ਉਛਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਚਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਤੀ ਗੱਠ ਸੈਲਿੰਗ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

੧੧) ਸਫ਼ਲ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਨਾਲ ਰੁਲ੍ਹੇ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣੇ।

੧੨) ਵਿਸ਼ਵਸ਼ਾਤੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਥਾਨਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਰਸ਼ਟਰ ਹਮਲਾ ਦਾ ਕਰਨਾ।

੧੩) ਤਾਰੀਂ ਕੰਮਤੀਨੀ ਸਟ ਚਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਨੈੱਟ ਸੈਲਿੰਗ।

ਉਛਲੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨੀ ਜੋ ਮਾਰਕਸਤੇ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ।

੧੪) ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮੌਸ਼ਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ। ੧੫) ਮੰਦਿਵਾਨੀਕ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਹੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਚਾਰਵਾਹਿਨੀ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੰਨੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਜਾ, ਮਾਰਗਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ।

ਸਥਾਨਕ → ਚੰਨ੍ਹ ਨੰ. 145 ਤੋਂ।

੧੬) ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ ਦੀ ਭੂਮਕਾ = ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਚੰਨ੍ਹ ਨੰ. 191 ਅਤੇ 192.

੧੭) ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਸ਼ਤਾਵਾਂ = ਚੰਨ੍ਹ ਨੰ. 171, 172.

੧੮) ਤਾਰੀਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ = ਚੰਨ੍ਹ ਨੰ. 172, 173 ਤੇ ਦੇਖੋ।

— o —